

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Kateřina Živná

**OSOBNOST KANOVNÍKA EDUARDA TERSCHE
A JEHO ROLE PŘI STAVBĚ NOVÉHO KOSTELA
V KRALUPECH NAD VLTAVOU**
Bakalářská diplomová práce

Mgr. Ema Šimková, Ph.D.

V Olomouci 2019

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou diplomovou práci na téma Osobnost kanovníka Eduarda Tersche a jeho role při stavbě nového kostela v Kralupech nad Vltavou zpracovala samostatně na základě citovaných pramenů a literatury.

V Olomouci

Děkuji vedoucí práce Mgr. Emě Šimkové, Ph.D. za věnovaný čas a cenné rady a Městskému muzeu v Kralupech nad Vltavou za umožnění studia pramenů v jeho prostorách a rady ohledně dějin města.

Obsah

Úvod	7
1. Kralupy v 19. století.....	13
2. Sbíрка na stavbu kostela.....	14
3. Zajištění pozemku pro stavbu kostela	18
4. Eduard Tersch a výstavba kralupského kostela	20
5. Svěcení a položení základního kamene.....	23
6. Svěcení chrámu Páně v Kralupech.....	25
7. Kolaudace a vyúčtování stavby.....	27
8. Smrt a pohřeb	32
9. Život a dílo Eduarda Tersche	35
10. Povýšení Kralup nad Vltavou na město a vznik kralupské farnosti.....	42
Závěr.....	45
Seznam použitých pramenů a literatury	47
Prameny	47
Literatura.....	50
Další internetové zdroje	51
Resumé	53

Úvod

O založení kostela Nanebevzetí Panny Marie a svatého Václava v Kralupech nad Vltavou jsem psala seminární práci k devatenáctému století. S cílem doplnit dosavadní práce místních kralupských historiků a dvou bývalých farářů o poznatky z nedávno znovuobjevených pramenů nacházejících se nyní v centrální spisovně města. Během psaní jsem ale zjistila, že toto téma by si zasloužilo mnohem širší prostor, než jaký nabízí rozsah seminární práce. Také mne zaujala osoba kanovníka Metropolitní kapituly u sv. Víta Eduarda Tersche, který měl na stavbě značný podíl.

Kralupy nad Vltavou patří mezi obce, jejichž tvář výrazně změnila průmyslová revoluce. Z malé nevýznamné vesnice se během druhé poloviny 19. století díky stavbě podmokelské, buštěhradské a turnovsko-kralupsko-pražské dráhy stalo průmyslové město.

Obci Kralupy však dlouho chyběly důležité instituce jako byla škola, kostel a hřbitov, které se nacházely v nedalekých Minicích. Založit školu v Kralupech se podařilo již v 60. letech. Dosud ale chyběl kostel se hřbitovem. Bez nich ale nemohly být Kralupy povýšeny na město. Kostel i hřbitov se podařilo zřídit v 90. letech. I když iniciativa ke stavbě kostela existovala již koncem 70. let, její provedení bylo dlouho odkládáno z finančních důvodů. Městem se staly Kralupy nad Vltavou v roce 1902 po návštěvě Františka Josefa I.

Dějiny Kralup nad Vltavou v devatenáctém století nejsou zvláštní. Podobný vývoj má za sebou řada dalších měst. Nejistila jsem ale žádné z měst, které by před průmyslovým rozmachem bylo tak malé (podle mapy stabilního katastru z roku 1840 se zde nacházelo 22 domů), že nemělo dosud ani kostel.

O samotném vzniku kostela bylo již v místní historiografii několikrát psáno. Často se jedná jen o krátké texty z dějin města, ať v knihách nebo v Kralupském Zpravodaji¹, místním měsíčníku. O kostelu v Kralupech nad Vltavou se často ve svých publikacích zmiňuje současný místní amatérský historik Ing. Josef Stupka.² V tomto případě se také jedná vždy jen o kratší kapitolu z dějin města. Všechny tyto články však podávají téměř stejné informace, mnohdy jsou dokonce totožné. Dalším problémem je chybějící poznámkový aparát a jakýkoliv odkaz na zdroje, z nichž autoři čerpali.

O širší sepsání historie kostela a později vzniklé farnosti se pokusili dva kralupští faráři. Nejprve Karel Záruba, první kralupský farář, napsal ke čtyřicátému výročí vysvěcení kralupského kostela kratší pojednání pod názvem *Vznik kostela v Kralupech n. Vlt.*³ Zde navíc uvádí i plná znění důležitých pramenů jako například provolání představitelů města k vyhlášení sbírky nebo program vysvěcení chrámu. Vlastní práce je však velmi stručná.

Poněkud obsáhlejší je práce pozdějšího faráře Dušana Řezaniny, jenž v Kralupech působil přes čtyřicet let, sepsaná ke stému výročí posvěcení kostela v roce 1995 nazvaná přílepkově *Sto let kralupského chrámu*,⁴ která vyšla ve třech svazcích. Sám jej plánoval rozdělit na čtyři oddíly. První se věnuje přípravám a vlastní stavbě a následnému vybavení kostela. Zakončeno je rokem 1904, tedy založením kralupské fary. Druhý oddíl pokračuje do zániku Rakouska-Uherska, třetí oddíl popisuje dobu první republiky až do konce druhé světové války. Čtvrtý díl měl pak být shrnutím událostí. K jeho vydání však již nedošlo.

¹ Články z Kralupského Zpravodaje jsou zahrnuty v hlavním textu práce.

² STUPKA, Josef: *Kralupy nad Vltavou. 100 let města*. Kralupy nad Vltavou 2002; STUPKA, Josef: *Obnova kralupské dlažby*. Kralupský zpravodaj, č. 11, listopad 2016, s. 8; STUPKA, Josef: *Proměny Kostelního náměstí*. Kralupský zpravodaj, č. 3, březen 2017, s. 9; STUPKA, Josef: *Velká kronika kralupská. L.P. 1253 – L.P. 2010*. Praha 2011; STUPKA, Josef: *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*. Kralupy nad Vltavou 2003.

³ ZÁRUBA, Karel: *Vznik kostela v Kralupech n. Vlt.* Kralupy nad Vltavou 1945.

⁴ ŘEZANINA, Dušan: *Sto let kralupského chrámu*. 1. díl. Kralupy nad Vltavou 1996.

Obě výše uvedené práce poslouží jako základní literatura pro mou bakalářskou práci, kterou se budu snažit doplnit a upřesnit s použitím pramenů v těchto pracích nevyužitých.

K lepší orientaci v tématu pomůže jednak různé práce k dějinám Kralup nad Vltavou, tedy publikace Josefa Stupky, jeho tři knihy *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*,⁵ *Kralupy nad Vltavou s podtitulem Sto let města*⁶ pojednávající o celé historii Kralup téměř do současnosti a *Velká kronika kralupská. L.P. 1253 – L.P. 2010*⁷ i Stupkovy články publikované v Kralupském Zpravodaji.⁸ Jednak přehledové práce k církevním dějinám v devatenáctém století, například Příručka církevních dějin od Bohumila Zlámala, která vyšla v několika dílech, z nichž jsem ve své práci využila V. díl *Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba osvícenská (1750-1848)* a VI. díl *Doba probuzeneckého katolicismu (1848-1918)*.⁹ Pro lepší orientaci v církevních dějinách jsou užitečné publikace sepsané a vedené Antonínem Podlahou jako je například *Český slovník bohovědný*¹⁰ nebo kniha Klementa Borového *Úřední sloh církevní*.¹¹

Základní prameny jsou uloženy ve Státním okresním archivu Mělník. Jedná se především o fond Archiv města Kralupy nad Vltavou, kde se nachází archiválie přímo ke stavbě kostela a následně i k založení kralupské farnosti.¹² Fondy děkanátu a vikariátu budyňského nejsou přístupné. Navíc, jak jsem zjistila, pochází velká většina jejich archiválií z doby až po roce 1900, což není období stěžejní pro tuto práci.

⁵ STUPKA, Josef: *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*. Kralupy nad Vltavou 2003.

⁶ STUPKA, Josef: *Kralupy nad Vltavou. 100 let města*. Kralupy nad Vltavou 2002.

⁷ STUPKA, Josef: *Velká kronika kralupská. L.P. 1253 – L.P. 2010*. Praha 2011.

⁸ STUPKA, Josef: *Obnova kralupské dlažby*. Kralupský zpravodaj, č. 11, listopad 2016, s. 8; STUPKA, Josef: *Proměny Kostelního náměstí*. Kralupský zpravodaj, č. 3, březen 2017, s. 9.

⁹ ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*. V. díl. *Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba osvícenská (1750-1848)*. Olomouc 2008; ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*. VI. díl. *Doba probuzeneckého katolicismu (1848-1918)*. Olomouc 2009.

¹⁰ PODLAHA, Antonín: *Český slovník bohovědný*. Díl třetí. Praha 1926.

¹¹ BOROVÝ, Klement: *Úřední sloh církevní. Příručná kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo*. 3. vydání. Praha 1893.

¹² Státní okresní archiv Mělník, fond 862, Jednota ku vnějšímu a vnitřnímu vyzdobení chrámu Páně Kralupy nad Vltavou, kart. 1, *Korespondence*; Státní okresní archiv Mělník, fond 862, Jednota ku vnějšímu a vnitřnímu vyzdobení chrámu Páně Kralupy nad Vltavou, kniha č. 1, *Zápisy ze schůzí výboru 1896-1911*; Státní okresní archiv Mělník, sbírka 1160, Sběrka „kartotéka rodáků“ Kralupy nad Vltavou, *Eduard Tersch*.

Další prameny se nachází v centrální spisovně města Kralupy nad Vltavou. Jedná se o dokumenty, o jejichž existenci se do nedávna nevědělo. Zůstávají zatím nezpracované a uložené ve spisovně. Tudíž všechny publikace a články, které o kralupském kostele byly napsány, s těmito dokumenty zcela jistě nepracovaly. Největší část vznikla v letech 1890-1898. Tedy od doby, kdy se začíná na stavbě finančně podílet kanovník Eduard Tersch, až do jeho smrti. Většinu dokumentů tvoří korespondence obce Kralupy s architekty, staviteli, arcibiskupskou konzistoří i s Eduardem Terschem, ale také účty, kolaudační zpráva, Zpráva o sbírce na stavbu chrámu Páně, kde se nachází soupis všech, kteří na stavbu finančně přispěli včetně dané částky a dobový tisk s články. Nacházejí se zde i plány kostela. Ty jsou ovšem pozdějšího data. Nutno podotknout, že jako nezpracované nejsou tyto dokumenty opatřeny přesným názvem, ani žádnou podrobnější informací. Snažila jsem se citovat tyto dokumenty tak, aby je bylo možno co nejspíše vyhledat s uvedením místa a data vzniku, pokud bylo uvedeno.

Takřka všude, kde se objevuje nějaká zpráva o vzniku kralupského kostela, je zmíněno jméno probošta Metropolitní kapituly u sv. Víta Eduarda Tersche. Tento muž věnoval peníze na opravy a vybavení mnoha kostelů v okolí Prahy a mimo jiné významně finančně přispěl právě na stavbu chrámu v Kralupech a nadále jej podporoval až do své smrti v roce 1898 tedy tři roky po dokončení kostela. Jak bylo předem smloueno, byl pohřben přímo v kralupském kostele.

Ačkoliv je Terschova osobnost jistě pro dějiny Kralup a místního kostela důležitá, nebyla jí v místní historiografii dosud věnována zvláštní pozornost, a jak se mi podařilo zjistit, není o něm napsáno mnoho ani jinde. I přesto, že byl proboštem Metropolitní kapituly v Praze. Jedná se jen o jakési medailonky významných osobností města se základními životními daty a hodnotami, nejčastěji v souvislosti se stavbou kralupského kostela. Jen v obsáhlejší práci Dušana Řezaniny je roli Tersche při stavbě kostela věnováno trochu více prostoru, ale je to spíše díky

širšímu rozsahu práce. Kratší kapitolu mu věnuje také kralupský historik Josef Stupka v knize *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*.¹³

Další stručné informace, včetně podílu na stavbě kralupského kostela, se nacházejí v knihách Antonína Podlahy, které podávají nejdůležitější informace o proboštech Metropolitní kapituly u sv. Víta. Jsou to knihy *Supplementum quartum ad seriem praepositorum, decanorum, archidiaconorum, aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis*¹⁴ a *Series: praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*.¹⁵ Dalším místem, kde se objevuje vyprávění o Terschově životě a jeho nejvýznamnějších činech v různém rozsahu jsou nekrology například *Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv.-Vítské* v časopise *Vlast*¹⁶ nebo *Domprobst Dr. Eduard Tersch* v německojazyčném periodiku *Das Vaterland*.¹⁷

K osobnosti Eduarda Tersche a jeho podílu při stavbě kostela v Kralupech n. Vlt. se nabízí dost otázek. Jednou z dosud neznámých je otázka, proč si zvolil zrovna Kralupy jako místo svého posledního odpočinku. Měl na Kralupy nějaké vazby nebo se jen v pokročilém věku rozhodl pro chrám, kterému věnoval spoustu peněz? Věnoval kralupskému kostelu spoustu peněz, protože se rozhodl nechat se pohřbít zde, nebo toužil v pokročilém věku a nedobrému zdraví po sobě něco vsuknutí významného zanechat? Nabízí se také otázka, kde tolik peněz získal, a to nejen na kralupský kostel. Ve své době byl znám jako mecenáš mnoha dalších kostelů

¹³ STUPKA, Josef: *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*. Kralupy nad Vltavou 2003, s. 17-19.

¹⁴ PODLAHA, Antonius: *Supplementum quartum ad seriem praepositorum, decanorum, archidiaconorum, aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis*. Praha 1931.

¹⁵ PODLAHA, Antonius. *Series: praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*. Praha 1912.

¹⁶ *Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv.-Vítské*. *Vlast*. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1189-1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

¹⁷ *Domprobst Dr. Eduard Tersch*. *Kirchliches. Das Vaterland*, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4.

In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22eduard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019].

a církevních staveb v okolí Prahy. V literatuře z Kralupska se ani nedozvíme, z jakých poměrů pocházel. Jen se ví, že se narodil v Praze. Jeho životu před tím, než se angažoval při stavbě kralupského kostela, se také místní historiografie často vůbec nevěnuje.

Přímo k osobnosti kanovníka Eduarda Tersche je třeba prostudovat prameny z fondů institucí, v nichž působil (Arcibiskupský kněžský seminář v Praze, Metropolitní kapitula sv. Víta), matriční záznamy apod. Během práce mi bylo sděleno prof. Matějkou, knihovníkem Metropolitní kapituly, že její archiválie, které jsou pro zjištění informací o Eduardu Terschovi stěžejní, byly v roce 1957 z Metropolitní kapituly vzaty archiváři z Archivu Pražského hradu. Zde se sice dnes nachází fond Metropolitní kapituly sv. Víta, ale podle současných archivářů se zde nic z období 2. poloviny 19. století nenachází.

Cílem této bakalářské práce je v první řadě doplnit, rozšířit a případně upřesnit průběh zakládání nového kralupského kostela s využitím místní historiografické literatury od různých autorů, a především pramenů nalezených v centrální spisovně Městského úřadu v Kralupech nad Vltavou. Smyslem práce naopak není popis průběhu stavby kostela jako takový. Nejprve tedy bude pojednáno o přípravách na stavbu nového kostela včetně organizování sbírky, poté následují kapitoly o slavnostech svěcení základního kamene a následně vysvěcení samotného kostela. Následuje kapitola o dokončení stavby a napravení jejích nedostatků a problémech zaplacení celé částky.

Velká pozornost napříč celou prací je věnována osobnosti Eduarda Tersche a jeho roli při přípravách a průběhu stavby i po jejím dokončení až do jeho smrti. To je druhým, neméně důležitým, bodem této práce. O Terschově osobnosti ještě navíc samostatně pojednávají dvě kapitoly. Jedná se o jednu kapitolu o jeho smrti a pohřbu. Následuje pak část, ve které je nastíněno to, co se mi podařilo zjistit o životě, původu, studiích a práci Eduarda Tersche před dobou, kdy se rozhodl podpořit vybudování kostela Nanebevzetí Panny Marie a svatého Václava v Kralupech nad Vltavou.

1. Kralupy v 19. století

Stejně jako oba kralupští faráři, kteří se věnovali založení a dějinám kralupského kostela, považují za nutné nejprve krátce pojednat o vývoji samotných Kralup v 19. století. V polovině století byly Kralupy malou obcí. Ještě v mapě stabilního katastru z roku 1840 je zaznamenáno pouze dvaadvacet domů,¹⁸ a až do roku 1848 patřily řádu křížovníků s červenou hvězdou.

Vše ale změnila výstavba železnice. Nejprve to byla podmokelská dráha, jejíž výstavba začala v Kralupech v roce 1845,¹⁹ dokončena byla v roce 1850. Ta však ještě nevedla přímo přes obytnou část obce, zasáhla však pozemky kralupských obyvatel.²⁰ Zastávka stála v nedaleké Lobči, která byla tehdy obcí větší než Kralupy.²¹ Dále od roku 1856 byla uvedena do provozu buštěhradská dráha vedoucí z Kladna přes Buštěhrad do Kralup, odkud mělo být dopravováno kladenské uhlí dále po řece Vltavě.²² K tomu bylo postaveno v Kralupech velké nádraží včetně technického zázemí (výtopna, strojovna, dílny).²³ V roce 1865 následovala výstavba turnovsko-kralupsko-pražská dráhy.²⁴ Bylo vybudováno nové nádraží společné pro všechny tři železniční tratě.²⁵

Kralupy, nacházející se přímo v železničním uzlu těchto tratí, se tak staly vhodným místem pro rozvoj průmyslu. První podnik byl založen již v roce 1857, a to továrna na výrobu kyselin a jiných chemických výrobků Jana Jordána.²⁶ Objekt továrny byl tehdy větší než vlastní

¹⁸ *Stabilní katastr Čech – Kralupy n. Vlt., původně Kralup*. Originální mapy stabilního katastru Čech 1:2880 (1824–1843). In: https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=3194_02a&image_dir=3194&maxextent=0,-6873,8426,0 [4. 4. 2019]. Počet domů v Kralupech podle stabilního katastru je zmiňován také in: STUPKA, Josef: *Velká kronika kralupská. L.P. 1253 – L.P. 2010*. Praha 2011, s. 51.

¹⁹ Tamtéž, s. 52.

²⁰ STUPKA, Josef: *Kralupy nad Vltavou. 100 let města. Kralupy nad Vltavou 2002*, s. 35.

²¹ Tamtéž, s. 36.

²² STUPKA, *Velká kronika*, s. 59.

²³ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 37.

²⁴ STUPKA, *Velká kronika*, s. 65.

²⁵ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 38.

²⁶ Tamtéž.

Kralupy.²⁷ Následovaly mlýn, cukrovar, pivovar a další průmyslové závody i menší podniky.²⁸ Obec se začala rychle rozrůstat. Do konce století zde žilo téměř 8 000 obyvatel.²⁹ V roce 1881 byly Kralupy povýšeny na městys pod jménem Kralupy nad Vltavou, aby se odlišily od Kralup u Chomutova, které později zanikly.³⁰

I přes rozvoj obce byli občané dlouho vázáni na instituce v nedalekých Minicích, které dosud zůstávaly vesnicí a dnes jsou součástí Kralup nad Vltavou. Sem chodily kralupské děti do školy, zde byla fara s kostelem sv. Jakuba Většího a s hřbitovem. Založit školu v Kralupech se podařilo již v roce 1867.³¹ Brzy ale přestala být malá dvojtřídková rozrůstajícím se Kralupům dostatečná, a tak byla v roce 1882 postavena druhá škola.³² Dosud ale chyběl kostel se hřbitovem. Bez nich nemohly být Kralupy povýšeny na město.

2. Sbírka na stavbu kostela

Kralupští občané si jistě přáli zřízení nového kostela přímo v Kralupech, nejen pro povýšení své obce na město. Také proto, aby nemuseli docházet do minického kostela svatého Jakuba Staršího.

První iniciativa k založení kostela vznikla v červenci 1878³³ založením Výboru pro stavbu křesťansko-katolického chrámu Páně v Kralupech.³⁴ Členy výboru byly P. Václav

²⁷ Tamtéž, 39.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ *Sociálně demografická analýza města Kralupy nad Vltavou*. In: <https://www.mestokralupy.cz/files/pages/mesto/rozvoj-mesta/komunitni-plan-socialnich-sluzeb/socialne-demograficka-analyza-mesta-kralupy-nad-vltavou.pdf> [cit. 21. 4. 2018], s. 8.

³⁰ STUPKA, *Velká kronika*, s. 81.

³¹ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 44.

³² Tamtéž, s. 46.

³³ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 191.

³⁴ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 147.

Smetana, kněz z Litoměřic³⁵, Prokop Masner (starosta v letech 1881-1884 a 1895-1906)³⁶, W. Ulrich, Josef Řehořovský (dva posledně jmenovaní jsou v pramenu uvedeni bez křestního jména), Adolf Sýkora, Čeněk Svoboda a učitel Karel Chmel a dvě ženské členky paní Lehmanová a paní Krejzová.³⁷ Cílem tohoto výboru bylo v první řadě pořádání sbírky na stavbu nového kostela.³⁸

Z popudu tehdejšího starosty Josefa Berana, radních a dalších veřejně činných občanů Kralup bylo sepsáno Provolání 1. srpna 1878.³⁹ Tento dokument vyzýval občany, aby přispěli na stavbu kostela, který měl sloužit nejen lidem v Kralupech, ale i obyvatelům nedaleké Lobče (dnes rovněž součástí Kralup nad Vltavou). Za snahy Výboru pro stavbu křesťansko-katolického chrámu Páně v Kralupech se postavil kardinál a arcibiskup pražský Bedřich Schwarzenberg.⁴⁰

Výbor pro stavbu kostela se rozhodl jménem obecního výboru oslovit a požádat o finanční příspěvek státní rady drah státní, buštěhradské a turnovsko-kralupské, průmyslové podniky jako lučební a metalurgický podnik v Ústí nad Labem, kralupské cukrovarny, Řád křížovníků s červenou hvězdou, pod jehož panství Kralupy spadaly až do roku 1848, Jana Valeriána Jirsíka, který, ještě než se stal budějovickým biskupem, byl od roku 1832 farářem v Minicích a v samotných Kralupech žil jeho bratr⁴¹ a radu spolku uhelního v Praze. Na prvním místě však stojí jména korunního prince Rudolfa a císařovny Marie Anny.⁴²

³⁵ SÍGL, Miroslav: *Kdo byl a je kdo. Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko. Osobnosti, samospráva, historie*. Praha 2007, s. 408.

³⁶ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 140-141.

³⁷ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 147.

³⁸ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 147.

³⁹ ZÁRUBA, Karel: *Vznik kostela v Kralupech n. Vlt.* Kralupy nad Vltavou 1945, s. 1-3.

⁴⁰ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 156.

⁴¹ STUPKA, *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*, s. 61.

⁴² Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 191.; Dopis adresovaný v této záležitosti císařovně Marii Anně v plném znění. In: Tamtéž, 177.

Vybrané příspěvky se ukládaly do České spořitelny na dva účty podle toho, zda pocházely od dárců z Kralup nebo z blízké Lobče.⁴³

Sbírkou se za deset let jejího trvání⁴⁴ podařilo vybrat celkem 11 000 zl., což by ani s úrokem 300 zl. na postavení vyhovujícího kostela rozhodně nestačilo. Návrh vystavět alespoň kapli byl zamítnut.⁴⁵ Tato kaple měla být zbudována na pozemku č. p. 268 patřícím Adolfu a Marii Michovským.⁴⁶ Podle stavitele Aloise Nového⁴⁷ měla být kaple zbudována na pozemku o rozloze 300 m² a pojmut mohla až 600 věřících.⁴⁸ Po čtyřech letech by se pak kaple stala vlastnictvím rodiny Michovských. To ale arcibiskupská konzistoř zamítla a chtěla kousek onoho pozemku odkoupit.⁴⁹ Tento pozemek byl ale součástí usedlosti rodiny Michovských č. p. 1., kteří o rozdělení pozemků nechtěli slyšet.⁵⁰

Až v roce 1893 byla sbírka obnovena za přispění dalšího kralupského starosty Adolfa Michovského a ještě téhož roku bylo zadáno vypracování návrhu budovy kostela pražskému architektu Jaromíru Kaurovi.⁵¹

V roce 1895 byla vydána Zpráva o sbírce na stavbu chrámu Páně v Kralupech n. Vlt. obsahující soupis všech, kteří přispěli jak po roce 1878, tak i v roce 1893. Většinou se jedná

⁴³ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, *Stavba kostela*, 236.

⁴⁴ ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 3.

⁴⁵ ŘEZANINA, Dušan: *Sto let kralupského chrámu*. 1. díl. Kralupy nad Vltavou 1996, s. 4.

⁴⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Zápisky, v příčině zřízení prozatímní budovy ku službám Božím v Kralupech*, nedatováno.

⁴⁷ Alois Nový byl kralupský stavitel, kromě stavby kostela se podílel i na zbudování kralupského hřbitova, sokolské tělocvičny, třetí kralupské školy (dnes Základní škola Komenského náměstí) a dalších budov. In: STUPKA, *Zajímavosti*, s. 178.

⁴⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Zápisky, v příčině zřízení prozatímní budovy ku službám Božím v Kralupech*, nedatováno.

⁴⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Dopis knížecí arcibiskupské konzistoře Adolfu Michovskému*, ze dne 11. 10. 1890.

⁵⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Zápisky, v příčině zřízení prozatímní budovy ku službám Božím v Kralupech*, nedatováno.

⁵¹ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 4.

o fyzické osoby. Příspěvky spolků a továrních podniků se vyskytují jen sporadicky. Ovšem mezi dárci jsou zastoupeni majitelé těchto podniků osobně.⁵²

Z významnějších přispívajících je možno jmenovat P. Adama Josefa majitele realit v Lobči, který poukázal do sbírky dva dluhopisy po 1 000 zl.⁵³ Dále je zde zapsán Antonín Boruta, dědeček básníka Jaroslava Seiferta a zakladatel Řemeslnicko-čtenářské besedy a městské knihovny⁵⁴, akademický malíř Josef Holub, již výše zmíněný Jan Valerián Jirsík,⁵⁵ nebo rodina kralupského cukrovarníka Čtrnáctého včetně Růženy Čtrnácté, která také stála v čele dámského subskripčního komitétu, jež rovněž vybíralo na stavbu a zařízení kostela.⁵⁶

Vzhledem k tomu, že rozpočet vytvořený architektem Kaurem činil téměř 80 000 zl,⁵⁷ se i přes obnovenou sbírku nepodařilo vybrat dostatek finančních prostředků. Tak se několik představitelů města v čele s tehdejší starostou Adolfem Michovským, na radu budyňského děkana a vikáře Jana Ječmena,⁵⁸ vydalo za kardinálem a pražským arcibiskupem Františkem Schöbornem s žádostí o finanční pomoc z náboženské matice.⁵⁹ Nejprve v červenci roku 1892,⁶⁰ další návštěvu podnikli v březnu následujícího roku.⁶¹ Kardinál a arcibiskup je však odkázal k proboštu metropolitní kapituly u sv. Víta ThDr. Eduardu Terschovi.

⁵² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Zpráva o sbírce na stavbu chrámu Páně v Kralupech n. Vlt. konané v Kralupech-Lobči v roce 1880 a 1893*. Kralupy nad Vltavou 1895.

⁵³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna Kralupy nad Vltavou, *Korespondence knížecí arcibiskupské konzistoře městské radě*, Praha, ze dne 27. 7. 1893.

⁵⁴ SÍGL, *Kdo byl a je kdo*, s. 53.

⁵⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Zpráva o sbírce na stavbu chrámu Páně v Kralupech n. Vlt. konané v Kralupech-Lobči v roce 1880 a 1893*. Kralupy nad Vltavou 1895, s. 3–5.

⁵⁶ ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 6.

⁵⁷ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 5.

⁵⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Korespondence Jana Ječmena, děkana a vikáře*, Budyně nad Ohří, 24. 9. 1890.

⁵⁹ Tamtéž; Náboženská matice byl fond založený v roce 1782, do nějž byl vložen majetek ze zrušených klášterů. Z peněz náboženské matice pak byli finančně podporováni kněží a placeni faráři, dále pak stavby a opravy kostelů. In: ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*. V. díl. *Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba osvícenská (1750-1848)*. Olomouc 2008, s. 340; BOROVÝ, Klement: *Úřední sloh církevní. Příručná kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo*. 3. vydání. Praha 1893, s. 466–467.

⁶⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Telegram knížecí arcibiskupské konzistoře městskému úřadu v Kralupech nad Vltavou*, ze dne 18. 7. 1892.

⁶¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela. Telegram knížecí arcibiskupské konzistoře starostovy v Kralupech nad Vltavou Michovskému*, ze dne 21. 3. 1893.

3. Zajištění pozemku pro stavbu kostela

Kromě nedostatku financí se představitelé Kralup nad Vltavou a další občané podílející se na organizaci sbírky a ostatních záležitostí pro stavbu kostela potýkali také s problémem výběru vhodného pozemku.

Na schůzi stavebního výboru v dubnu 1875 se rozhodl tehdejší starosta František Beran na stavbu kostela věnovat 500 m² své zahrady. Vyskytly se však obavy mezi členy stavebního výboru, zda je tento pozemek pro stavbu vhodný a zda má „*potřebných základů pevných*“.⁶² Pak ale František Beran svůj názor změnil a rozhodl se věnovat jen 100 m², takže by se další část pozemku musela odkoupit. Další možností byl pozemek naproti škole, ten se ale ukázal kvůli vysoké výkupní ceně jako nevhodný. Své pozemky k odkoupení nabízeli také další představitelé obce.⁶³

Na čtvrté schůzi Výboru pro stavbu křesťansko-katolického chrámu Páně v Kralupech v lednu 1879 se opět otevřela otázka nalezení vhodného pozemku. Zesnulý P. Josef Adam měl údajně darovat pozemek na stavbu kostela v Kralupech, obec však neměla k tomu žádný důkaz. Proto se představitelé Výboru rozhodli požádat arcibiskupskou konzistoř v Praze k vydání listiny, která toto potvrzuje.⁶⁴ Nejprve zde žádná taková listina nalezena nebyla.⁶⁵ Po třech měsících však byla objevena a její opis byl zaslán obci Kralupy nad Vltavou.⁶⁶ Tato „*Schenkungsurkunde*“ je datována do 27. prosince 1874 a podepsána P. Josefem Adamem.⁶⁷

⁶² Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 133.

⁶³ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 133.

⁶⁴ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 199.

⁶⁵ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 215.

⁶⁶ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 208.

⁶⁷ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 289.

Vzhledem k tomu, že se během první fáze sbírky nepodařilo vybrat dostatek peněz na stavbu kostela a sbírka samotná byla na čas pozastavena, nebylo nutné se výběrem pozemku zaobírat po několik dalších let.

Další zpráva týkající se hledání vhodného pozemku pochází až z roku 1890. Popisuje příjezd kanovníka Klementa Borového z arcibiskupské konzistoře 29. září téhož roku, který se šel s představenými obce podívat na pozemek č. p. 268 v majetku Adolfa a Marie Michovských, na kterém měla být zbudována prozatímní budova kaple, pakliže by byl zadán projekt na její stavbu.⁶⁸ Z tohoto záměru, jak bylo psáno v předchozí kapitole, sešlo. O pozemku č. p. 268 se ale pravděpodobně jednalo nadále i jako možné místo pro zbudování chrámu. S využitím tohoto pozemku na vystavění kostela i prozatímní kaple arcibiskupská konzistoř nejprve nesouhlasila, s odůvodněním, že se parcela nachází v záplavové oblasti⁶⁹ a to přesně metr pod poslední povodní.⁷⁰ Později ale změnila názor a s koupí pozemku, který byl ukázán Klementu Borovému 29. září 1890, souhlasila.⁷¹

Nakonec bylo rozhodnuto odkoupit pozemek nabízený již dříve starostou Beranem č. parcely 84⁷², nyní ve vlastnictví dědiců Františka a Antonína Beranových,⁷³ o rozloze 787 m² „na rozšíření náměstí“⁷⁴ za 6600 zl. Z toho obec bezprostředně zaplatila 3309 zl. 25 kr., zbytek

⁶⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Zápisky, v příčině zřízení prozatímní budovy ku službám Božím v Kralupech*, nedatováno.

⁶⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis knížecí arcibiskupské konzistoře, Praha*, ze dne 6. 2. 1891.

⁷⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Protokol sepsaný u městského úřadu v Kralupech n. Vlt.*, dne 29. července 1893; Jedná se o povodeň ze 4. září 1890, kdy výška hladiny vystoupila na 6,40 m. In: STUPKA, *Zajímavosti*, s. 67.

⁷¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis knížecí arcibiskupské konzistoře, Praha*, ze dne 13. 5. 1891.

⁷² Nicméně parcela č. 84 nebyla pro stavbu kostela využita zcela. V roce 1899 došlo k rozdělení parcely na dvě části, na stavební parcelu č. 192, na níž byl postaven nový kostel a na pozemkovou parcelu č. 84 nacházející se za presbytářem kostela. Zde později vzniklo náměstí, které sahalo až k Zákolanskému potoku. Dnes zde zbyl jen menší prostor s památníkem padlých v obou světových válkách. Zbytek zabírá Mostní ulice. In: Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis c. k. okresního soudu ve Velvarech oddělení II.*, Velvary, ze dne 20. 1. 1899.; STUPKA, Josef: *Proměny Kostelního náměstí. Kralupský zpravodaj*, č. 3, březen 2017, s. 9.

⁷³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis Smlouvy tržové o koupi pozemku obcí od Františka a Antonína Beranových*, Kralupy n. Vlt., z dne 5. 12. 1891.

⁷⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis knížecí arcibiskupské konzistoře, Praha*, ze dne 13. 5. 1891.

pak byl placen následující dva roky se šestiprocentní přírážkou.⁷⁵ Legalizování podpisů na smlouvě bylo naplánováno na prosinec 1891.⁷⁶ Podle pozdějších průzkumů ani půda tohoto pozemku nebyla ke stavbě nejvhodnější, ale nic lepšího v Kralupech nebylo.⁷⁷ Z tohoto důvodu je také kostel situován netradičně hlavním oltářem k západu.⁷⁸

4. Eduard Tersch a výstavba kralupského kostela

Již na jaře roku 1893 vypracoval architekt Jaromír Kaura plán nového kostela. Jeho ná-kres s doprovodným textem byl otištěn ve Zlaté Praze. V textu je pak i popis návrhu stavby. Píše se zde také o podpoře ze strany kardinála a pražského arcibiskupa Schönborna, který plán kostela schválil.⁷⁹ V červnu obec Kralupy n. Vlt. podala žádost na okresní hejtmanství o povolení stavby.⁸⁰

Jak již bylo zmíněno výše, za celou dobu trvání sbírky bylo vybráno asi 11 000 zl., kdežto náklady na stavbu byly vypočítány takřka na 80 000 zl. Značná část peněz tedy stále chyběla. Proto Kralupští doufali v pomoc kardinála a arcibiskupa Schönborna a jeho přímluvu u náboženské matice. Kardinál a arcibiskup Schönborn ale odkázal kralupské občany na probošta Metropolitní kapituly u sv. Víta Eduarda Tersche. A tak se nakonec deputace z Kralup vydala na Hadovku, kde právě probošt Tersch pobýval.⁸¹

⁷⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Výtah z protokolu o schůzi městské rady v Kralupech n. Vlt.*, ze dne 3. září 1891.

⁷⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis JUDr. Jana Šonského advokáta ve Velvarech Slavnému městskému úřadu Kralupy n. Vlt.*, Velvary, ze dne 29. 2. 1891.

⁷⁷ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Protokol sepsaný u městského úřadu v Kralupech n. Vlt.*, dne 29. července 1893.

⁷⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis c. k. okresního komisaře starostovi městyse Kralup, Slaný*, ze dne 30. 9. 1893.

⁷⁹ *Návrh na stavbu kostela v Kralupech nad Vltavou*. Zlatá Praha, č. 25, 5. 5. 1893, s. 300.

⁸⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu c. k. okresnímu hejtmanství ve Slaném*, ze dne 18. 6. 1893.

⁸¹ ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 4.

Eduard Tersch již dříve několikrát finančně přispěl na vybavení kostelů a do sedmnácti z nich věnoval varhany.⁸² Kardinál a arcibiskup Schönborn o tom určitě věděl a pravděpodobně proto poslal deputaci z Kralup k němu nebo již dříve sám Tersche v této věci oslovil. Je také možné, že Tersch v již vysokém věku nebyl zcela zdrav a přemýšlel o tom, co po sobě zanechá. Když se pak dozvěděl o plánované stavbě nového kostela v Kralupech, mohl sám oslovit kardinála a arcibiskupa Schönborna.

Probošt Tersch se tedy rozhodl se stavbou kralupského kostela pomoci, ale pod jednou podmínkou a to, že stavba chrámu bude do dvou let hotová. Možná se již necítil zcela zdrav, obával se blízké smrti a chtěl se dočkat dokončeného kostela. Dne 22. července⁸³ přijel do Kralup a v místní Spořitelně složil částku 50 000 zl.⁸⁴ Ovšem ani s tímto příspěvkem nepokryla sbírka stavební náklady, které byly nakonec vypočítány na 79 571 zl. 67 kr.⁸⁵ Proto se Tersch dohodl s architektem Kaurem, že by mohly být sníženy o 10 635 zl. vynecháním kamenické práce a jejím nahrazením prací zděnou.⁸⁶ Ani toto řešení nebylo dostačující. I po snížení původní částky stále chybělo zhruba deset tisíc zlatých. Navíc architekt Kaura trval na tom, že stavbu povede on sám, za což by chtěl jistě zaplatit nemalé peníze. Probošt Tersch se také obával možných komplikací v průběhu stavby, které by cenu kostela zvýšily.⁸⁷

Jediná možnost tak byla upravit stavební návrh na méně nákladný a zároveň tak, aby vyhovoval potřebám města. Navíc je možné jednodušší stavbu stihnou postavit za dva roky, kdežto větší a zdobenější kostel by se stavěl mnoho let.⁸⁸ V této záležitosti Eduard Tersch doporučoval inspirovat se novým kostelem v Mukařově.⁸⁹ Deputace z Kralup následně tento

⁸² STUPKA, *Zajímavosti*, s. 18.

⁸³ ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 5.

⁸⁴ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 5.

⁸⁵ *Návrh na stavbu kostela v Kralupech nad Vltavou*. Zlatá Praha, č. 25, 5. 5. 1893, s. 300.

⁸⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Korespondence Eduarda Tersche slavné městské radě*, Dejvice, ze dne 14. 9. 1893.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

kostel navštívila a shledala, že by takový kostel byl pro početnější a rychle se rozrůstající obec nedostačující. Ani využití žuly jako stavebního materiálu zde není vhodné, jelikož by se musela dovážet z větší vzdálenosti.⁹⁰ Také nesouhlasili se změnou architekta, kterou Tersch navrhoval. Představení obce Kralupy dále navrhovali staviteli kostela dát podmínku, že nesmí danou finanční částku při stavbě překročit. Pro jistotu se pak rozhodli vytvořit dámské komité, které by pokračovalo ve sbírce.⁹¹

Nadále pokračovala jednání mezi proboštem Eduardem Terschem, architektem Jaromírem Kaurem a radou a zastupitelstvem Kralup nad Vltavou. Architekt Kaura se snažil vyhovět přáním pana probošta, aby mu zakázka byla ponechána. Když Kaurovi Tersch oznámil, že byl již vybrán stavitel Alois Nový z Kralup, obrátil se ještě na kralupské zastupitelstvo, s nímž již dříve prý jednal v této záležitosti. Tehdy se údajně dohodli, že stavitelství bude svěřeno jemu, jelikož zná všechny podrobnosti složité stavby.⁹² Také se začal obávat, zda mu bude práce na plánech, které již odevzdal, zaplácena.⁹³ Celkem za dosud provedenou práci žádal k lednu 1894 1158 zl. 44 kr.⁹⁴ Tuto částku se obec Kralupy rozhodla zaplatit z fondu kostela, tudíž musela žádat Eduarda Tersche o povolení.⁹⁵ Ten souhlasil s vyplacením celé částky, aby se jednání s architektem Kaurem již ukončila.⁹⁶

⁹⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu městské rady v Kralupech Eduardu Terschovi*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 19. 9. 1893.

⁹¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu městské rady v Kralupech Eduardu Terschovi*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 19. 9. 1893; Do září 1894 se dámskému komité podařilo v další sbírce vybrat 5 834 zl. 84 kr. In: Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis Správa o konané sbírce na chrám Páně v Kralupech n. V.*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 24. 9. 1894.

⁹² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis architekta Jaromíra Kaury městskému zastupitelstvu*, Praha, ze dne 26. 10. 1893.

⁹³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Jaromíra Kaury městskému úřadu v Kralupech n. Vlt.*, Praha, ze dne 7. 12. 1893.

⁹⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Jaromíra Kaury městskému úřadu v Kralupech n. Vlt.*, Praha, ze dne 10. 1. 1894.

⁹⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu tajemníka Křellera jménem rady městyse Kralup Eduardu Terschovi*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 31. 1. 1894.

⁹⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Eduarda Tersche městské radě v Kralupech n. Vlt.*, Praha, ze dne 19. 1. 1894.

Sám Tersch nakonec pověřil přepracováním plánů pražského architekta Arnošta Živného, stavitele chrámu sv. Víta a žáka Josefa Mockera.⁹⁷ Nový návrh se oproti starému lišil především velikostí. Současná stavba je oproti návrhu Jaromíra Kaura o něco užší, zcela byla odstraněna příčná loď. Novogotický styl zůstal zachován, ovšem v poněkud prostší podobě.⁹⁸

Stavba jako taková byla svěřena staviteli Rudolfovi Štechovi z Plzně, který pak ve věci provedení stavby kralupského kostela pověřil již zmíněného Aloise Nového.⁹⁹

Vzhledem k vynaložené částce byl Eduard Tersch v Podmínkách stavebních ustaven stavebníkem¹⁰⁰ a již před konkrétnějším ujednáním a samotným zahájením stavby kostela byl 19. září 1893 jmenován čestným občanem Kralup nad Vltavou.¹⁰¹

5. Svěcení a položení základního kamene

Začalo se jednat o započetí stavby a o svěcení a položení základního kamene. Za tímto účelem přijel Eduard Tersch 11. dubna 1893 do Kralup. Kromě toho se také přemýšlel o dalším příspěvku na stavbu kostela a to asi 25 000 zl.¹⁰² Jestli tak ale opravdu učinil, nebo přispěl jen menší částkou, není jisté.

Základní povrchové práce byly dokončeny v květnu roku 1894.¹⁰³ Slavnost kladení základního kamene se konala 14. května téhož roku. Podrobnou zprávu o průběhu slavnosti

⁹⁷ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 5.

⁹⁸ Původní návrh včetně půdorysu. In: *Návrh na nový chrám v Kralupech nad Vltavou*. Navrhl Jaromír Kaura architekt a stavitel. Zlatá Praha, č. 25, 5. 5. 1893, s. 299.

⁹⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. Mocný list Rudolfa Štecha Aloisi Novému, ze dne 1. 1. 1984.

¹⁰⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Podmínky stavební*. 1893.

¹⁰¹ Stupka, Kralupy nad Vltavou, s. 143.

¹⁰² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Eduarda Tersche městské radě*, Praha, ze dne 7. 4. 1894.

¹⁰³ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 6.

nalezneme ve Večerních novinách.¹⁰⁴ Světitelem byl samozřejmě Eduard Tersch a jemu asistovali kanovník František Krásl a převor emauzského kláštera Odilo Wolf. Kromě nich se události účastnilo i místní duchovenstvo např. již výše zmíněný budyňský vikář Ječmen a další faráři a kaplani z okolí.¹⁰⁵ Do základního kamene byla vložena pamětní listina, která shrnuje dosavadní vývoj obce směřující až k výstavbě kostela.¹⁰⁶

Slavnosti svěcení a položení základního kamene se účastnily celé Kralupy. Domy i ulice byly vyzdobeny. V továrnách se ten den nepracovalo a dělníkům byla vyplacena mzda, jako by byli do práce přišli.¹⁰⁷ Slavnostní den začal již v sedm hodin ráno seřazením kralupských spolků a školních tříd, o hodinu později přibýly městská rada a zastupitelstvo a dámské subskripční komité. Všichni se pak odebrali na kralupské nádraží, aby uvítali Eduarda Tersche, Františka Krásla a Odilo Wolfa, kteří přijeli v půl deváté. Světitelé nejprve šli s představiteli Kralup na radnici a pak v půl desáté se i s celým průvodem odebrali k místu budoucí stavby. Den byl zakončen mší konanou ve velkém stanu, k této příležitosti postaveném, kterou sloužil Eduard Tersch.¹⁰⁸

Následně započala samotná výstavba. Práce byly přerušeny jen jednou kvůli sporům o stavební kámen na kamenické práce.¹⁰⁹ Rozhodovalo se mezi kamenem mšenským a hořickým. Nakonec bylo rozhodnuto pro druhý jmenovaný, jenž byl kvalitnější a pro danou práci vhodnější, ale o 25% dražší. Vzhledem k tomu, že náklady na stavbu kostela byly pevně stanoveny, muselo se ušetřit jinde na zednické práci, na což by doplatil stavitel Alois Nový.¹¹⁰ To

¹⁰⁴ V plném znění In: ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 8–10.

¹⁰⁵ ZÁRUBA, *Vznik kostela*, s. 9.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 5–8.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 9.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 8–10.

¹⁰⁹ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 6.

¹¹⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Aloise Nového Slavné městské radě ku laskavému doporučení Slavnému obecnímu zastupitelství v Kralupech*, nedatováno.

se mělo vyřešit při konečném vyúčtování stavby.¹¹¹ Malé zdržení také proběhlo na přelomu roku, kdy kvůli přetrvávajícím mrazům nebylo možné provést zavážku hlíny.¹¹² I přes tyto drobné komplikace se povedlo postavit nový kostel do dvou let, jak si probošt Tersch přál.

Během probíhající stavby se nedaleká obec Lobeč vyslovila proti přiřazení k plánované nové kralupské farnosti¹¹³ i přesto, že se od počátku podílela na sbírce na stavbu kralupského kostela, jak již bylo řečeno výše.¹¹⁴ Pravděpodobně proto, že z jednání byla obec Lobeč vyloučena a hlasování o jejím přiřazení proběhlo pouze v Kralupech.¹¹⁵ Po dostavění kralupského kostela nechtěla Lobeč platit 180 zl. na chrámové potřeby.¹¹⁶

6. Svěcení chrámu Páně v Kralupech

Vysvěcení nově zbudovaného kostela bylo původně naplánováno na svátek svatého Václava. I přes relativně plynule pokračující práce ale nebylo možné stanovený termín dodržet. 28. září alespoň proběhlo svěcení tří kostelních zvonů – Maria, Josef a Jan Nepomucký. Tyto zvony byly také darovány Eduardem Terschem¹¹⁷, který byl rovněž jejich světitel.¹¹⁸ Samotné svěcení kostela se nakonec konalo 27. října 1895. K této příležitosti byl vytištěn podrobný program¹¹⁹ rozesílaný tehdejší starostou Prokopem Masnerem.¹²⁰

¹¹¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Josefa Čtrnáctého Slavné městské radě v Kralupech*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 26. 8. 1894.

¹¹² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Protokol sepsaný u městského úřadu v Kralupech n. Vlt. Leopoldu Fischerovi*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 12. 12. 1894.

¹¹³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Antoina Bakaláře starosty Lobče obecnímu zastupitelstvu v Kralupech n. Vlt., Lobeč*, ze dne 16. 4. 1895.

¹¹⁴ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, *Stavba kostela*, 236.

¹¹⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Antoina Bakaláře starosty Lobče obecnímu zastupitelstvu v Kralupech n. Vlt., Lobeč*, ze dne 10. 6. 1895.

¹¹⁶ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 8.

¹¹⁷ STUPKA, *Zajímavosti*, s. 18.

¹¹⁸ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 6.

¹¹⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Program slavnosti svěcení chrámu Páně zbudovaného ku cti Matky boží na nebe vzaté a sv. Václava v Kralupech n. Vlt.* Konané dne v neděli 27. října 1895.

¹²⁰ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 7.

Ačkoliv vlastní svěcení proběhlo v neděli 27. října, program informuje už o svatvečeru, kdy do Kralup slavnostně dorazil Eduard Tersch, který přivezl ostatky,¹²¹ a sice sv. Václava, sv. Jana Nepomuckého, sv. Ludmily a sv. Pauliny.¹²² Neděle začala budíčkem střelbou v šest hodin. Do půl deváté bylo třeba vše přichystat na příjezd pražského arcibiskupa hraběte Schönborna a dalších církevních hodnostářů. Když všichni dorazili, následoval přesun do ostatkové kaple a následně do nového kostela. Po kázání probošta Tersche byly přineseny ostatky a zazděny. Poté následovala první mše v kralupském kostele, kterou sloužil kanovník metropolitní kapituly František Krásl. Po mši se konalo Te Deum.¹²³ Mše byla zpívaná kněžími ze sv. Benedikta z Emauz.¹²⁴

Na samotné svěcení kostela i na následující banket byly vytištěny a rozeslány pozvánky. Předem se počítalo s velkou účastí. Kromě občanů Kralup přijela i spousta návštěvníků z okolí. V této době žilo v Kralupech asi 2 000 obyvatel, kdežto na slavnost se dostavil takřka pětinašobek.¹²⁵

Kralupský kostel byl zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václavu.

Kostel byl již postaven, vysvěcen a mohl začít plně sloužit svému účelu. Role probošta Eduarda Tersche zde ale nekončí. Pro nový chrám bylo třeba ještě zakoupit vnitřní vybavení včetně varhan. Městská rada si na zařízení půjčila 10 000 zl., dalších 8 000 zl. věnoval probošt Tersch. Varhany, jak již dříve bylo dohodnuto, měl také opatřit Tersch na vlastní náklady.

¹²¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Program slavnosti svěcení chrámu Páně zbudovaného ku cti Matky boží na nebe vzaté a sv. Václava v Kralupech n. Vlt.* Konané dne v neděli 27. října 1895.

¹²² *Svěcení chrámu v Kralupech.* Blahověst, č. 31, ročník 45, 5. 11. 1895, s. 491. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/onthe-fly-pdf_PGetPdf?app=11&id=392823&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

¹²³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Program slavnosti svěcení chrámu Páně zbudovaného ku cti Matky boží na nebe vzaté a sv. Václava v Kralupech n. Vlt.* Konané dne v neděli 27. října 1895.

¹²⁴ *Svěcení chrámu v Kralupech.* Blahověst, č. 31, ročník 45, 5. 11. 1895, s. 491. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/onthe-fly-pdf_PGetPdf?app=11&id=392823&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

¹²⁵ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 59.

Celkem tedy na vnitřní vybavení vypočetl 15 475 zl.¹²⁶ Kromě toho sám jednal s výrobcí.¹²⁷ Také daroval do kostela křížovou cestu.¹²⁸

V rámci církevní správy spadal kralupský kostel k minické farnosti.¹²⁹ Prvním duchovním správcem se stal minický kaplan Mořic Bayerle.¹³⁰ Ten se měl co nejdříve přestěhovat do Kralup, jeho povinností také bylo vést všechny matriky obcí Kralupy a Lobeč, obstarávat křty, svatby, zaopatřování nemocných a pohřby a starat se o inventář kostela darovaný proboštem Terschem.¹³¹ Mořic Bayerle však byl později na vlastní žádost přeložen do Nelahozevsi.¹³²

7. Kolaudace a vyúčtování stavby

Kolaudace stavby nového kostela byla započata 1. dubna¹³³ pražskými architekty Janem Herainem a Josefem Svobodou.¹³⁴

I když byl již kostel vysvěcen, objevily při kolaudaci stavby drobné nedostatky. Jednalo se o trhliny v omítce, špatné spáry, vlhkou omítku a nápisy na křížové cestě psané s chybami. Většinou měly být závady opraveny na náklady stavitele. Jen v případě oken v křtící kapli

¹²⁶ Náklady na pořízení varhan byly započítány do celkových nákladů na vnitřní vybavení kostela od probošta Eduarda Tersche. In: Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Eduarda Tersche městské radě v Kralupech nad Vltavou*, Praha, ze dne 10. 4. 1895.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu starosty Kralup Prokopa Masnera Eduardu Terschovi*, ze dne 8. 2. 1896.

¹²⁹ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 7.

¹³⁰ Tamtéž, s. 7.

¹³¹ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 135.

¹³² ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 8.

¹³³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis stavitele Jana Herain městskému úřadu v Kralupech*, Praha, 26. 3. 1896.

¹³⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu starosty Prokopa Masnera, Křfeller a Řehořovského c. k. okresnímu soudu*, ze dne 2. 3. 1896.

a u schodů na kůr, která se nedala otevírat, šla úprava na obecní účet. Okna, která by bylo možno otvírat, nebyla totiž ve stavebním plánu.¹³⁵

Aby do kostela nezatékalo, bylo doporučeno položit kolem kostela v okruhu asi tří metrů dlažbu zasazenou do malty.¹³⁶ Mozaiková dlažba z růžových, tmavošedých a bílých kostek ale byla položena až v roce 1903.¹³⁷

Zaplatit všechny náklady na stavbu (bez započtení nákladů na vnitřní výzdobu) za pomoci darů probošta Tersche neměl být problém. Jeho příspěvek činil přes 50 000 zl.¹³⁸ Navíc kralupská sbírka byla uschována u arcibiskupské konzistoře, která ji uložila dílem v České spořitelně a dílem u Svatováclavské záložny. Došlo tak ke zhodnocení částky na 16 149 zl. 16 kr.¹³⁹ Rozpočet stavby se však vyšplhal na téměř 91 500 zl.¹⁴⁰ S dalšími výdaji na vnitřní vybavení a na opravy na téměř 94 000 zl. Nejvíce se zvedla cena za zednické, a především kamenické práce v důsledku použití dražšího kamene.¹⁴¹ Sice ještě probošt Tersch poskytl navíc ještě 7 500 zl. na vyrovnání schodku, to ale nestačilo. Stále ještě do splacení celé částky dost chybělo. Navíc se obce Kralupy a Lobeč dohodli na tom, že zvýšené náklady stavbu kostela zaplatí samy, bez

¹³⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Závady a nedostatky shledané při kolaudaci nového kostela v Kralupech, podepsáni stavitel Jan Herain a architekt a stavitel z Prahy Josef Svoboda*, v Praze, dne 30. 6. 1896.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Mozaiková dlažba však byla po druhé světové válce na dlouhá léta překryta asfaltem. Nedochovala se na ni žádná dokumentace, jen na pár fotografiích byla trochu vidět. Až při jedné z fází revitalizace centra města v 2016 byla mozaika odkryta. In: STUPKA, Josef: *Obnova kralupské dlažby*. Kralupský zpravodaj, č. 11, listopad 2016, s. 8.

¹³⁸ Eduard Tersch nejprve přispěl 50 000 zl., později přemýšlel o příspěvku asi 25 000 zl. Jeho dar, když vynecháme příspěvky na vnitřní vybavení, by tak činil zhruba 75 000 zl. To by ale s 16 000, které měly Kralupy uloženy, neměli problém stavbu zaplatit. Tudíž k daru 25 000 zl. nakonec nedošlo, nebo Tersch přispěl daleko menší částkou. In: ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 5; Městský úřad Kralupy nad Vltavou; Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Eduarda Tersche městské radě*, Praha, ze dne 7. 4. 1894.

¹³⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis arcibiskupské konzistoře městské radě v Kralupech n. Vlt.*, Praha, ze dne 1. 6. 1895.

¹⁴⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Rozpočet výloh na stavbu chrámu Páně v Kralupech n. Vlt. Opakování součtů – přepočtené výdaje*, v Opočně, ze dne 20. 7. 1896.

¹⁴¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Nález a dobrozdání podepsaný Janem Herainem a Josef Svoboda*, Opočno, ze dne 25. 7. 1896.

opětovné pomoci probošta Tersche.¹⁴² V této záležitosti se rozhodla rada a zastupitelstvo obce požádat o finanční pomoc knížete Jindřicha Löwenstein-Wertheim-Rosenberga.¹⁴³ Jestli kníže příspěvek poskytl, ale není známo. Také doufali v doplatek z náboženského fondu. Ten byl však zamítnut z důvodu již velké finanční podpory Eduardem Terschem.¹⁴⁴

Rok po dokončení stavby byly konečné účty týkající se stavby nového kostela zpřístupněny veřejnosti. Hned na to se objevili námitky několika kralupských a lobečských občanů v čele s Josefem Moravcem. Mezi nespokojenými byli Antonín Bakalář, starosta Lobče, kamenický mistr František Vobořil, nebo Josef Řehořovský.¹⁴⁵ Rozpočet 91 469 zl. 25 kr. se měl dle názoru Josefa Moravce snížit na 85 617 zl. 33 kr., tedy částku bez započtení drahého hořického kamene, který neměl být původně použit. Zastupitelstvo následně schválilo srážku necelých 500 zl. za drobné práce, ale proti užití hořického kamene se nevyslovalo. Výsledek hlasování ale byl okresním výborem zrušen. Užití dražšího hořického kamene totiž nebylo uvedeno ve smlouvě. Další smlouva, která by obsahovala tuto změnu, nebyla sepsána. Nutno připomenout, že se o užití hořického kamene diskutovalo v průběhu stavby a že bylo následně schváleno obcí Kralupy i Eduardem Terschem. Dalším problémem bylo, že se řádně nevedl stavební deník. Kdyby tomu tak bylo, nemuselo by možná město platit některé úpravy po kolaudaci.¹⁴⁶

¹⁴² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Vyhlášení městského úřadu*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 24. 9. 1896.

¹⁴³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis městské rady a obecního zastupitelstva v Kralupech n. Vltavou knížeti Jindřichu Löwenstein-Wertheim-Rosenberg v Boru*, ze dne 7. 4. 1897.

¹⁴⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis knížecí arcibiskupské konzistoře městské radě v Kralupech n. Vlt.*, v Praze, ze dne 11. 11. 1896.

¹⁴⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Odvolání Josefa Moravce v Kralupech a jeho soudruhů*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 1. 12. 1896.

¹⁴⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis okresního starosty městské radě v Kralupech*, ve Velvarech, ze dne 3. 4. 1897.

Josef Moravec podal tedy stížnost na okresní hejtmanství, zde nesplnili jeho očekávání, a tak se odvolal. Odvolání ale kvůli nedodržení formálních náležitostí bylo Zemským výborem království českého zamítnuto.¹⁴⁷

Z důvodu vyšších nákladů bylo obcí pozdrženo doplacení částky 10 000 zl., z níž měl asi 5 000 zl. stavitel Alois Nový obdržet již rok po kolaudaci a dále z této částky vyplatit řemeslníky.¹⁴⁸ Nejvíce tímto trpěl František Vobořil mistr kamenický z Lobče, kterému Nový nechtěl vyplatit téměř 8 000 zl. a spořitelna mu nechtěla půjčit, aby mohl alespoň na čas vyrovnat své dluhy.¹⁴⁹ O částku 5 000 zl. žádal Alois Nový už před dokončením kolaudace.¹⁵⁰

Po jejím dokončení se ohradil proti srážce 3047 zl. 28 kr. na kamenické práci uložené kolaudační komisí. Odvolával se na účet sestavený architektem Kaurem, který měl být dle jeho názoru uplatněn i na plán architekta Živného.¹⁵¹ Srážka se netýkala jen užití dražšího kamene jako takového, ale i samotné kamenické práce. Dále se jednalo o srážce na osazení oltáře a zbudování lešení k němu, stejně jako za zbudování hrobky¹⁵² určené pro poslední odpočinek Eduarda Tersche. O vyrovnání účtů se měla postarat jak obec Kralupy nad Vltavou, tak sám Eduard Tersch.¹⁵³

Mnozí Aloisi Novému radili, aby se v záležitosti vyplacení obrátil na probošta Tersche.¹⁵⁴ Požadovaná částka mu však měla být vyplacena obcí Kralupy, jelikož se obec zavázala nést

¹⁴⁷ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis nejvyššího zemského maršálka Lobkovicze okresnímu výboru ve Velvarech*, Praha, ze dne 29. 5. 1897.

¹⁴⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis staviatele Aloise Nového obecnímu zastupitelstvu*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 14. 3. 1897.

¹⁴⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Františka Vobořila mistra kamenického v Lobči obecnímu zastupitelství*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 24. 10. 1896.

¹⁵⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Aloise Nového městské radě v Kralupech*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 11. 6. 1896.

¹⁵¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dobrozdání kolaudační komise v záležitosti námitek p. Al. Nového*, Praha, ze dne 24. 10. 1896.

¹⁵² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Odvolání pokud se týče žaloby ku smírčímu soudu Aloise Nového adresované městskému úřadu*, Praha, ze dne 22. 11. 1896.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis staviatele Aloise Nového obecnímu zastupitelstvu*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 14. 3. 1897.

další náklady sama bez dalších Terschových příspěvků.¹⁵⁵ Nakonec se Alois Nový obrátil na pražského advokáta Karla Motejla, který jménem Nového začal jednat s Kralupami.¹⁵⁶ Poté začalo spojené zastupitelstvo Kralup a Lobče jednat a odhlasovalo vyplacení 4104 zl. 63 kr. Aloisi Novému za použití hořického kamene.¹⁵⁷ S tímto výsledkem ale podle všeho nebyl Alois Nový spokojen.

V listopadu se konal smírčí soud.¹⁵⁸ Stavitel Alois Nový jmenoval za svého důvěrníka kolínského architekta Čeňka Kříčku.¹⁵⁹ Následně byl obcí osloven další architekt Josef Svoboda. Jmenování architekti se však na výsledku neshodli.¹⁶⁰ Jako třetí architekt, který měl situaci posoudit, byl zvolen Bohdan Pudlač z Prahy.¹⁶¹ Ve sporu o zaplacení některých prací, použití hořického kamene, a odstranění závad, objevených při kolaudaci rozhodl poslední jmenovaný architekt takto. Práce s hořickým kamenem má být Novému zcela zaplacená stavebníkem v celé výši 3047 zl. 28 kr., některé úpravy podle kolaudace je však povinen provést na vlastní náklady.¹⁶² S opravami nařízenými kolaudační komisí byl Alois Nový hotov v dubnu následujícího roku.¹⁶³

¹⁵⁵ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu starosty Prokopa Masnera a tajemníka Kfelleru mistru zednickému v Kralupech Aloisi Novému*, ze dne 20. 3. 1897.

¹⁵⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis advokáta Karla Motejla městskému úřadu*, Praha, 16. 7. 1897.

¹⁵⁷ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Vyhlášení, městský úřad Kralupy nad Vltavou a starosta Prokop Masner*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 10. 8. 1897.

¹⁵⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis architekta Josefa Svobody starostovi Prokopu Masnerovi*, Praha, ze dne 2. 11. 1897.

¹⁵⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Aloise Nového městskému úřadu v Kralupech*, Praha, ze dne 27. 12. 1896.

¹⁶⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Protokol sepsaný v městském úřadě v Kralupech n. Vlt. dnešního dne u přítomnosti podepsaných*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 15. 11. 1897.

¹⁶¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Bohdana Pudlače městskému úřadu v Kralupech n. V.*, Praha, ze dne 1. 12. 1897.

¹⁶² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Prohlášení a rozhodnutí Bohdana Pudlače adresované obecnímu zastupitelství v Kralupech n. V.*, Praha, ze dne 10. 12. 1897.

¹⁶³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Aloise Nového purkmistrovskému úřadu v Kralupech*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 21. 4. 1898.

O dva roky později znovu žádá Alois Nový městskou radu o předčasné vyplacení kauce 4 631 zl. 31 kr.¹⁶⁴ Jestli mu bylo v této záležitosti vyhověno, není známo.

8. Smrt a pohřeb

Za tři roky od vysvěcení kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava odešel na věčnost jeho stavebník a mecenáš Eduard Tersch.¹⁶⁵ Zemřel 17. srpna 1898 kolem jedenácté hodiny večer¹⁶⁶ ve věku nedožitých 75 letech na mrtvici.¹⁶⁷

Za místo svého posledního odpočinku si zvolil právě kostel v Kralupech nad Vltavou. Není přesně jasné, proč se nakonec rozhodl právě pro toto místo. Nevíme také, jestli měl na Kralupy nějaké vazby ještě před stavbou kostela. Mohlo by se zdát, že se již roku 1893 necítil zcela zdrav a přemýšlel, že by se nechal pohřbit v kralupském kostele, a proto se velmi snažil stavbu urychlit. To, že se obával blízké smrti a chtěl, aby byl kostel dostavěn a vysvěcen ještě za jeho života je možné. Dlouho však neměl v úmyslu být pohřben právě zde. Svědčí o tom dopis z června 1895, v němž architekt Živný jedná s městskou radou v této záležitosti.¹⁶⁸ Z dopisu je také patrné, že tento nápad vzešel z Kralup. Živný se snažil jednat s proboštem Terschem o zbudování jeho hrobky v kralupském kostele. Tersch se ale již dříve rozhodl pro hřbitov u sv. Markéty.¹⁶⁹ Nicméně byl prý návrhem potěšen.¹⁷⁰ Zanedlouho i s návrhem souhlasil.

¹⁶⁴ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Aloise Nového městské radě*, nedatováno.

¹⁶⁵ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 11.

¹⁶⁶ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Parte Mon-sing. Eduard Tersch*, ze dne 18. 8. 1898.

¹⁶⁷ Archiv hlavního města Prahy, fond 156, Sbirka matrik, *Kostel sv. Matěje v Šárce*, sign. DEJ Z9. In: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=2315315B5E02461498712DDADBF02246> [4. 4. 2019].

¹⁶⁸ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Arnošta Živného adresovaný pravděpodobně starostovi či jinému zástupci Kralup*, ve Velvarech, ze dne 18. 6. 1895.

¹⁶⁹ Pravděpodobně se jedná o baziliku sv. Markéty v Břevnově

¹⁷⁰ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Arnošta Živného adresovaný pravděpodobně starostovi či jinému zástupci Kralup*, ve Velvarech, ze dne 18. 6. 1895.

Už v červenci žádaly obce Kralupy nad Vltavou a Lobeč místodržitelství o povolení k budoucímu uložení Terschových ostatků v novém kostele.¹⁷¹ Žádost byla schválena, ovšem bylo nutné dodržet náležitě hygienické podmínky. Hrobka měla být zabetonována a rovněž okolní podlaha měla být položena na alespoň pěticentimetrové vrstvě betonu.¹⁷²

Pohřeb probošta Eduarda Tersche se konal 20. srpna.¹⁷³ Nejprve byla rakev přenesena z vily Hadovky,¹⁷⁴ kde patrně v posledních dnech často pobýval a kde také skonal, do chrámu sv. Víta. Zde pak byla v devět hodin sloužena zádušní mše za přítomnosti kardinála a arcibiskupa Schönborna, kapituly hradčanské i vyšehradské, nejvyššího zemského maršálka Jiřího Lobkovice, místodržitele království českého hraběte Coudenhove, starosty královského hlavního města Prahy a mnoha dalších církevně, společensky i politicky významných osobností. Dále přišli faráři z Prahy a okolí a deputace měst a obcí, jejichž byl Tersch čestným občanem. Kromě Kralup zde byli zástupci Volyně, Hostouně, Chrášťan, Jinočan, Třebonic a dalších. Smuteční obřady provedl kapitulní děkan Hora, kardinál a arcibiskup Schönborn pak vykropil rakev. Celý obřad probíhal za doprovodu zpěvu metropolitního chrámového sboru i sboru Národního divadla.¹⁷⁵

Následně byla rakev přenesena do zlatého proskleného vozu, který i s průvodem, v jehož čele krácel sám kardinál a arcibiskup Schönborn, zamířila k nádraží. Odtud pak byly za doprovodu dr. Krásla a dr. Marka Terschovy ostatky převezeny do Kralup.¹⁷⁶ Zde byl uložen do hrobky v presbytáři kostela.¹⁷⁷

¹⁷¹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu starosty Kralup Prokopa Masnera a tajemníka Kfellerera c. k. místodržitelství*, ze dne 19. 7. 1895.

¹⁷² Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis c. k. okresního hejtmana ve Slaném městské radě v Kralupech*, ve Slaném, ze dne 12. 12. 1895.

¹⁷³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Parte Mon-sing. Eduard Tersch*, ze dne 18. 8. 1898.

¹⁷⁴ *Pohřeb vsdp. preláta, kapitolního probošta dra. Eduarda Tersche*. *Katolické listy*, č. 228, 2, 21. 8. 1898, s. 3.

¹⁷⁵ *Pohřeb vsdp. preláta, kapitolního probošta dra. Eduarda Tersche*. *Katolické listy*, č. 228, 2, 21. 8. 1898, s. 3.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ STUPKA, *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*, s. 19.

Pohřeb v Kralupech se konal o čtvrté hodině odpoledne. Přípravy však probíhaly již o dvě hodiny dříve. Ulice byly osvětleny lampami zakrytými černým flórem. Ve tři hodiny dorazilo devět kanovníků metropolitní kapituly sv. Víta a další duchovní z okolí. Průvod se pak odebral na nádraží. V půl čtvrté přijel vlak s rakví s Terschovým tělem. Ta byla následně přenesena do kostela, kde byly vykonány zádušní obřady Karlem Zárubou, tehdejším duchovním správcem a pozdějším farářem v Kralupech. Rakev pak byla spuštěna do hrobky.¹⁷⁸ Později byla hrobka překryta mramorovou krycí deskou, do níž nápis vytesal kamenický mistr z Lobče František Vobořil.¹⁷⁹

Eduard Tersch na stavbu kostela, kde byl pohřben, dal bezpochyby největší příspěvek, podle výpočtu jedno z bývalých kralupských farářů Dušana Řezaniny 77 000 zl.¹⁸⁰ Nejprve Tersch přispěl do sbírky na stavbu kostela 50 000 zl.,¹⁸¹ dále asi 15 500 zl. na vnitřní vybavení včetně varhan i zvonů¹⁸² a 7 500 zl. na vyrovnání schodku v rozpočtu po dostavbě nového kostela.¹⁸³ Eduard Tersch tedy daroval dohromady zhruba 73 000 zl. Farář Dušan Řezanina však počítal s částkou 20 000 zl. na vnitřní vybavení.¹⁸⁴ Další případný dar, který by tuto částku dorovnal k výpočtům Dušana Řezaniny, se nepodařilo zjistit. Kromě toho kralupskému kostelu posmrtně odkázal dalších 1 000 zl.¹⁸⁵ Celkově tedy Tersch přispěl 74 000 zl.

¹⁷⁸ *Pohřeb msgra Th. dra Eduarda Tersche. Katolické listy*, č. 229, 2, 22. 8. 1898, s. 4.

¹⁷⁹ Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis mistra kamenického v Lobči Frant. Vobořila městské radě v Kralupech*, v Lobči, ze dne 20. 11. 1898.

¹⁸⁰ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 9.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 5.

¹⁸² Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Dopis Eduarda Tersche městské radě v Kralupech nad Vltavou*, Praha, ze dne 10. 4. 1895.

¹⁸³ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Vyhlášení městského úřadu*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 24. 9. 1896.

¹⁸⁴ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 9.

¹⁸⁵ Tamtéž.

9. Život a dílo Eduarda Tersche

Eduard Tersch byl bezesporu pro Kralupy nad Vltavou významnou osobou. Byl zde, jak již bylo naspáno výše, také jmenován čestným občanem. Dokonce již v roce 1893 před začátkem samotné stavby kostela.¹⁸⁶ Nezapsal se jen do dějin Kralup, ale díky finančním darům na opravy či vnitřní vybavení kostelů se stal čestným občanem mnoha dalších měst a obcí v okolí Prahy.¹⁸⁷ Mezi tato města patří např. Volyně, Hostouň,¹⁸⁸ Chrást'any, Jinočany, Třebonice a další.¹⁸⁹ Pomohl také při renovaci oltáře sv. Jana Nepomuckého v metropolitním kostele.¹⁹⁰ V roce 1891 pravděpodobně věnoval varhany kostelu sv. Matěje v Praze-Dejvicích.¹⁹¹ Byl prý i podporovatelem umění a kupoval umělecky hodnotné chrámové obrazy.¹⁹² Tersch byl též členem několika církevních, dobročinných a jiných spolků¹⁹³ např. Besedy měšťanské v Praze¹⁹⁴ nebo Jednoty ku pořádání národní slavnosti sv. Jana Nepomuckého na mostě Karlově v Praze.¹⁹⁵

Tersch byl však především katolickým duchovním, teologem a kanovníkem a později i proboštem Metropolitní kapituly u sv. Víta na Pražském hradě. Narodil se v Praze na Novém

¹⁸⁶ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 143.

¹⁸⁷ STUPKA, *Zajímavosti*, s. 18.

¹⁸⁸ Státní okresní archiv Mělník, sbírka 1160, Sbírká „kartotéka rodáků“ Kralupy nad Vltavou, *Eduard Tersch*.

¹⁸⁹ *Pohřeb vsdp. preláta, kapitolního probošta dra. Eduarda Tersche*. Katolické listy, č. 228, 2, 21. 8. 1898, s. 3.

¹⁹⁰ PODLAHA, Antonius: *Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum s. matropolitanae ecclesiae pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*. Praha 1912, s. 341.

¹⁹¹ *Kostel sv. Matěje*. In: <http://www.matejstranti.com/farnost> [12. 4. 2019]. Zde je ovšem jméno Eduarda Tersche zkomoleno na F. Tesche, je však stále nazýván proboštem. Jinde se však objevuje zmínka o darování varhan kostelu sv. Matěje v Dejvicích s jeho jménem bez chyb. In: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Mat%C4%9Bje_\(Praha\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Mat%C4%9Bje_(Praha)) [12. 4. 2019].

¹⁹² *Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské*. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

¹⁹³ Státní okresní archiv Mělník, sbírka 1160, Sbírká „kartotéka rodáků“ Kralupy nad Vltavou, *Eduard Tersch*.

¹⁹⁴ *Beseda měšťanská v Praze*. Národní politika. Odpolední vydání, č. 227, ročník 16, 19. 8. 1898, s. 2. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:7c2784c0-cb27-11dc-9f7d-000d606f5dc6?page=uuid:46a2c280-c9a9-11dc-877f-000d606f5dc6> [12. 4. 2019].

¹⁹⁵ *Z Jednoty ku pořádání národní slavnosti sv. Jana Nep. na mostě Karlově v Praze*. Národní politika. Odpolední vydání, č. 70, ročník 10, 10. 3. 1892, s. 2. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:f372b3b0-cb13-11dc-b69c-000d606f5dc6?page=uuid:90444060-c816-11dc-8889-000d606f5dc6> [12. 4. 2019].

městě ve Spálené ulici 11. listopadu 1823.¹⁹⁶ Byl druhorozeným synem z vážené pražské rodiny Josepha a Josephiny Terschových.¹⁹⁷ Joseph Tersch pocházel z Radnice v Plzeňském kraji.¹⁹⁸ Vychováván byl malý Eduard převážně v německém duchu.¹⁹⁹ V Praze též navštěvoval gymnázium.²⁰⁰

Bohosloví začal studovat nejprve v Praze.²⁰¹ Poté byl 15. listopadu 1846 vysvěcen na kněze.²⁰² Jeho cesta pak směřovala do Vídně. Zde začal studovat ve Frintaneu²⁰³, kde se učil od biskupa Strossmayera.²⁰⁴ Po roce byl rovněž ve Vídni jmenován doktorem teologie. Následně se vrátil do Prahy a po dva roky působil jako kaplan v kostele sv. Haštala.²⁰⁵ Roku 1850

¹⁹⁶ Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

¹⁹⁷ Archiv hlavního města Prahy, fond 4, Magistrát hlavního města Prahy I. pořadové číslo 256, krabice 300, *Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920)*. In: http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?showOne=&_sourcePage=30LUbe83gSrSrOMg4C0Yu7QpAgJSjuPaC5g-rmhLzfap1NnrLvTILpuwJcIG0uozX3GFJC2GFI7dpwpOQffcG5h9v1-69SsG3vqwyG1hee4%3D&pager-CompStateId=PAGER_MEDIA&paginatorCompStateId=PAGINATOR_MEDIA&rowPg=0 [20. 4. 2019].

¹⁹⁸ Archiv hlavního města Prahy, fond 156, Sbírká matrik, sign. TRS N4, *Kostel Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici*. In: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=C27547DFFDBD4226B3A8E5B5543E4D05&scan=12#scan12> [20. 4. 2019].

¹⁹⁹ Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

²⁰⁰ *Osobní věstník duchovenský. V arcibiskupství Pražském*. Blahověst, č. 19, ročník 41, 5. 7. 1891, s. 303. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/onthe-fly-pdf_PGetPdf?app=11&id=392667&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

²⁰¹ STUPKA, *Zajímavosti*, s. 18.

²⁰² PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

²⁰³ Ústav sv. Augustina pro vyšší vzdělání duchovenstva neboli Frintaneum byla vyšší škola pro kněží nacházející se ve Vídni, založena roku 1816 dvorním kaplanem Jakubem Frintem. Absolventi Frintanea vyučovali na diecézních školách, nebo se stali vyššími církevními hodnostáři. In: TUMPACH, Josef: *C. a k. Frintaneum ve Vídni*. Časopis katolického duchovenstva, č. 9, ročník 1910, 1910, s. 585. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom/clanek.php?clanek=3537> [12. 4. 2019]; ZLÁMAL, Bohumil: *Průručka českých církevních dějin*. V. díl. *Doba barokní katolicity (1620-1750). Doba osvícenská (1750-1848)*. Olomouc 2008, s. 391-392.

²⁰⁴ Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1189. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].; Josip Juraj Strossmayer (1815-1905) byl djakovským biskupem a jednou z osobností chorvatského národního hnutí. Byl také znám jako mecenáš umění. Podporoval různé kulturní instituce například záhřebskou univerzitu nebo Jihoslovanskou akademii věd a umění. Strossmayer měl také vazby na osobnosti českého národního hnutí. Při studiích v Pešti se seznámil s Janem Kollárem, dále se znal s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem. Byl zastáncem slovanské spolupráce. Jeho jméno nese záhřebská obrazárna, v Čechách pak Strossmayerovo náměstí v Praze-Bubnech. Rovněž se stal v roce 1888 čestným občanem Prahy. In: HOJDA, Zdeněk: *Jihoslovanský „apoštol“*. Dějiny a současnost, č. 4, 2014, s. 7.

²⁰⁵ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

se stal docentem a v roce 1851 byl jmenován mimořádným profesorem církevního práva a teologie na pražské univerzitě.²⁰⁶

Poté započal pedagogickou práci. Od roku 1851, tedy roku, kdy byl jmenován profesorem, začal vyučovat na Arcibiskupském kněžském semináři v Praze. Zde byl nejen učitelem, ale brzy začal zastávat vedoucí pozice semináře. Nejdříve se stal vicedirektorem, v roce 1859 pak direktorem.²⁰⁷ Od tohoto roku byl také děkanem sboru doktorů teologie.²⁰⁸ Direktorem semináře byl pravděpodobně až do doby, kdy vstoupil mezi kanovníky kapituly sv. Víta a kdy asi zcela opustil práci v Arcibiskupském kněžském semináři.

Roku 1856 byl jako znalec kanonického práva jmenován obhájcem svazku manželského (defensor matrimonii).²⁰⁹ Dále také zastával funkci rady v pražské arcibiskupské konzistoři, od roku 1872 byl jejím kancléřem.²¹⁰

Od roku 1866 působil v Metropolitní kapitule u sv. Víta na Pražském hradě. Na kanovníka byl navržen 5. listopadu 1866, instalován byl 9. prosince téhož roku.²¹¹ Dne 8. února 1872 se stal děkanem v kostele sv. Apolináře.²¹² Později zastával funkci kapitulního děkana²¹³ a to od roku 1890.²¹⁴ Po smrti probošta kapituly Adolfa Würfla byl navržen na jeho místo jedním z kanovníků Adalbertem Küfferem de Asmansvilla²¹⁵, který se kvůli svému stáří a chorobě

²⁰⁶ Tamtéž, s. 339.

²⁰⁷ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

²⁰⁸ *Osobní věstník duchovenský. V arcibiskupství Pražském*. Blahověst, č. 19, ročník 41, 5. 7. 1891, s. 303. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ontheflypdf_PGetPdf?app=11&id=392667&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

²⁰⁹ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.; Defensor matrimonii byl obhájce v procesech týkajících se manželství a platnosti manželských svazků. Jeho úkolem bylo hájit platnost manželství, prokazovat jej, případně se odvolat na vyšší soudy, pokud sňatku nebránili jasné překážky např. příbuzenství, různost náboženství, již existující manželství apod. In: PODLAHA, Antonín: *Český slovník bohovědný*. 3. díl. Praha 1926, s. 422.

²¹⁰ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

²¹³ *Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské*. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1189. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

²¹⁴ *Domprobst Dr. Eduard Tersch. Kirchliches*. Das Vaterland, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4. In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22educard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019].

²¹⁵ PODLAHA, Antonius: *Supplementum quartum ad seriem praepositorum, decanorum, archidiaconorum, aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis*. Praha 1931, s. 52.

nabízené kandidatury zřekl.²¹⁶ Volba nového probošta proběhla 27. června 1891.²¹⁷ Eduard Tersch byl zvolen. Funkce se poté ujal 26. srpna téhož roku.²¹⁸

Dne 22. listopadu 1896 se konala ve farním kostele Nejsvětější trojice slavnost k výročí padesáti let kněžského svěcení probošta Tersche. Při této příležitosti mu byl propůjčen komturský kříž s hvězdou řádu Františka Josefa I.²¹⁹

Kromě práce pedagogické v semináři a činnosti v kapitule byl Eduard Tersch také literárně činný. Je autorem několik knih zejména s církevní tematikou. Svá díla psal převážně německy, poté také latinsky. Češtinu ve svých pracích využíval pro psaní článků do Časopisu katolického duchovenstva. Mezi jeho knihy patří kupříkladu teologicko-filozofický spis ve dvou dílech *Meditationes die Philosophie und Theologie des hl. Thomas von Aquin*,²²⁰ který vydal vlastním nákladem,²²¹ nebo *Lesenbuch für Priester, welche mit Andach und Frucht das Breviergebet pelsorvieren und die hl. Messe lesen wollen*²²² a *Sancta Trinitas unus Deus vierzehn Vorträge gehalten bei den Priester-Exercitien in Königgrätz vom 25. bis 29. August 1884*.²²³ Poslední dvě jmenované je možné zakoupit i dnes v současném vydání.²²⁴ Kniha

²¹⁶ *Osobní věstník duchovenský. V arcibiskupství Pražském*. Blahověst, č. 19, ročník 41, 5. 7. 1891, s. 303. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ontheflypdf_PGetPdf?app=11&id=392667&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

²¹⁷ PODLAHA, *Supplementum quartum*, s. 52.

²¹⁸ *Domprobst Dr. Eduard Tersch. Kirchliches*. Das Vaterland, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4. In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22eduard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019].

²¹⁹ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 340.; *Domprobst Dr. Eduard Tersch. Kirchliches*. Das Vaterland, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4. In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22eduard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019].

²²⁰ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 340; TERSCH, Eduard: *Meditationen über die Philosophie und Theologie des heiligen Thomas von Aquin. Erster Band, Einleitung und Meditationen über die Philosophie des hl. Thomas*. Praha 1885; TERSCH, Eduard: *Meditationen über die Philosophie und Theologie des heiligen Thomas von Aquin. Zweite Band. Meditationen über die Theologie des hl. Thomas*. Praha 1886.

²²¹ *Lesenbuch für Priester*. Časopis katolického duchovenstva, č. 6, 1889, s. 375. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=14855> [13. 4. 2019].

²²² PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 340; TERSCH, Eduard: *Lesenbuch für Priester, welche mit Andach und Frucht das Breviergebet pelsorvieren und die hl. Messe lesen wollen*. Praha 1889.

²²³ *Domprobst Dr. Eduard Tersch. Kirchliches*. Das Vaterland, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4. In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22eduard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019]; TERSCH, Eduard: *Sancta Trinitas unus Deus vierzehn Vorträge gehalten bei den Priester-Exercitien in Königgrätz vom 25. bis 29. August 1884*. Praha 1884.

²²⁴ Knihy možno zakoupit in: <https://www.amazon.co.uk/Lesebuch-F%C3%BCr-Priester-Asperi-Psalterium/dp/1273746597>; https://www.amazon.co.uk/Sancta-Trinitas-Unus-Deus-Priester-Exercitien/dp/B003V8Q7TQ/ref=sr_1_1?keywords=eduard+tersch&qid=1556093796&s=books&sr=1-1-spell [24. 4. 2019].

Lesenbuch für Priester je, jak název napovídá, příručka pro kněze. První díl obsahuje rady k sloužení mše svaté, pojednání o žaltáři a o přípravné modlitbě. Nejsou opomenuty ani teologické a filozofické otázky.²²⁵ Kromě čistě církevní literatury sepsal i spis právní povahy *Úřední sloh*.²²⁶ Literární díla Eduarda Tersche byla obecně přijímána velmi dobře s pochvalnou kritikou.²²⁷

Eduard Tersch nepsal jen knihy. Ještě dříve v době jeho působení v Arcibiskupském kněžském semináři, než začal tvořit větší díla, přispíval články do Časopisu katolického duchovenstva. Jedním z těchto článků byly například *Rozvrhy na šestero postních kázání. O městě Jeruzalémě*.²²⁸ Tersch také z titulu pokladníka Dědictví svatého Prokopa²²⁹ sestavil seznam jeho členů a zakladatelů.²³⁰ Po dobu jednoho roku byl spolu s Františkem Xaverem Havránkem redaktorem tohoto periodika.²³¹ V tuto dobu vedl Časopis katolického duchovenstva, poté, kdy se jej v roce 1848 vzdala pražská arcibiskupská konzistoř, budějovický biskup Jan Valerián Jirsík, jenž byl již zmíněn v předešlých kapitolách o sbírce na stavbu kralupského kostela. Jirsík stál v čele Časopisu katolického duchovenstva do roku 1854.²³² Eduard Tersch nicméně zdaleka nepatřil k nejpłodnějším přispěvovatelům.

²²⁵ *Lesenbuch für Priester*. Časopis katolického duchovenstva, č. 6, 1889, s. 375. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=14855> [13. 4. 2019].

²²⁶ Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv. -Vítské. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019]; V žádné knihovně se však nepodařilo knihu vyhledat.

²²⁷ Jedna z pochvalných kritik se nachází například In: *Lesenbuch für Priester*. Časopis katolického duchovenstva, č. 6, 1889, s. 375. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=14855> [13. 4. 2019].

²²⁸ TERŠ, Eduard: *Rozvrhy na šestero postních kázání. O městě Jeruzalémě*. Časopis katolického duchovenstva, č. 1, 1861, s. 26-40. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=12074> [13. 4. 2019].

²²⁹ Fond zaměřený na vydávání českojazyčné literatury s církevní tematikou. Založen byl Karlem Vinařickým v roce 1861. Ten se stal také jeho první starostou do roku 1869. Dalšími pak byli například Klement Borový, František Krásl nebo Antonín Podlaha. První dílo vydané Dědictvím sv. Prokopa byl první díl Sušilova komentáře Nového zákona z roku 1863. In: PODLAHA, Antonín: *Český slovník bohovědný*. Díl třetí. Praha 1926, s. 419-421.

²³⁰ TERŠ, Eduard: *IV. Seznam zakladatelů, údů a účastníků Dědictví sv. Prokopa*. Časopis katolického duchovenstva, č. 8, 1861, s. 632-633. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=12276> [13. 4. 2019].

²³¹ Redaktorem byl v roce 1852. In: PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

²³² ZLÁMAL, *Příručka českých církevních dějin*. VI. díl. *Doba probuzeneckého katolicismu (1848-1918)*. Olomouc 2009, s. 16.

V době, kdy byl pobočníkem kardinála Bedřicha Schwarzenberga, probíhalo jednání o kongruovém zákonu.²³³ K vytváření tohoto zákona měl přispět svou radou, která byla skutečně použita.²³⁴ Co konkrétně kardinálu Schwarzenbergovi poradil, ale nevíme.

Eduard Tersch se angažoval i v zemské politice. Na zasedání českého zemského sněmu dne 14. září 1887 byl zvolen jako jeden z pěti poslanců ve velkostatkářské kurii.²³⁵ Již při zasedání v listopadu téhož roku proběhla volba členů do patnáctičlenné komise petiční, do níž byl Eduard Tersch zvolen ve své kurii a také byl ustanoven místopředsedou této komise.²³⁶ Další záznamy o Terschově činnosti v zemském sněmu nebyly nalezeny.

Nyní se nabízí otázka položená již v úvodu této práce a to, odkud přicházely peníze, které mohl darovat na opravy a vybavení mnoha kostelů. Jako kanovník Metropolitní kapituly v Praze patřil Tersch mezi velmi dobře placené duchovní v českých zemích. Podle výměry kongruy z roku 1875 činil roční plat kanovníků „*metropolitní kapitoly Pražské*“ 3 000 zl. ročně. Pro porovnání pro arcibiskupa pražského byla určena kongrua 30 000 zl., pro biskupy 12 600 zl., naopak faráři pobírali 600 zl. ročně. Kanovníci v jiných kapitolách v Čechách byli odměňováni o něco méně než kanovníci v Metropolitní kapitule.²³⁷

I přes poměrně slušný příjem, který měl jako kanovník, by pouze z něho nemohl finančně podpořit tolik kostelů. Jen na kralupský kostel by musel ušetřit více než dvacet ročních platů.

²³³ Jedná se pravděpodobně o kongruový zákon č. 47/1885. In: KUDRNOVSKÝ, Alois: *Kongrua katolického duchovenstva*. Časopis katolického duchovenstva, č. 3, ročník 1940, s. 161. In.: http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_21852 [24. 4. 2019].

²³⁴ *Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv.-Vítské*. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867> [12. 4. 2019].

²³⁵ Poslanecká sněmovna parlamentu republiky. Digitální knihovna. *Sněm království českého 1883-1889*. 5. zasedání, 1. schůze, 24. 11. 1887. In: <http://www.psp.cz/eknih/1883skc/5/stenprot/001schuz/s001001.htm> [12. 4. 2019].

²³⁶ Poslanecká sněmovna parlamentu republiky. Digitální knihovna. *Sněm království českého 1883-1889*. 5. zasedání, 3. schůze, 28. 11. 1887. In: <http://www.psp.cz/eknih/1883skc/5/stenprot/003schuz/s003001.htm> [12. 4. 2019].

²³⁷ BOROVÝ, Klement: *Úřední sloh církevní. Příručná kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo*. 3. vydání. Praha 1893, s. 462.

Je možné, že pak jako probošt měl příjem o něco vyšší, ale jím se stal až v roce 1891,²³⁸ kdy již některé finanční dary poskytl. Navíc nelze asi předpokládat, že kongura probošta byla několikanásobně vyšší než kongura kanovníka. Platy v Arcibiskupském kněžském semináři také pravděpodobně nebyly vyšší. Nějaké další příjmy mohl Tersch získat prodejem jím napsaných knih, které, jak již víme, byly dosti dobře přijímány.²³⁹ Nutno ale podotknout, že jednu ze svých knih si mohl dovolit vydat vlastním nákladem.²⁴⁰ Kromě toho mohl mít další příjem ze statků metropolitní kapituly.

Přesto, že byl Tersch proboštem Metropolitní kapituly u sv. Víta, direktorem Arcibiskupského semináře, autorem několika knih, není jeho osobě v současné odborné literatuře věnována pozornost. Terschovo jméno se objevuje buď jako zmínka o daru pro nějaký kostel, nebo pak ve starší literatuře jako jeden z proboštů Metropolitní kapituly. Proč je jeho osoba opomíjena?

Jedním z důvodů může být to, že se sice angažoval v různých spolcích, ale většinou spíše jen okrajově. Sice přispíval články do *Časopisu katolického duchovenstva* a byl i jeho redaktorem,²⁴¹ ale článků sepsal v porovnání s ostatními autory málo a redaktorem byl pouhý jeden rok, a navíc ještě společně s F. X. Havránkem. V *Dědictví sv. Prokopa* zastával post pokladníka,²⁴² ale na rozdíl od některých ostatních členů sám česky žádnou knihu nenapsal, a tudíž také v *Dědictví* nevydal. O jeho jiné činnosti zde nevíme. Zkrátka nepatřil mezi okruh duchovních, kteří se v těchto spolcích prosadili.

Tersch byl, jak již víme, mecenášem mnoha kostelů v Praze a jejím okolí. Většinou to však byly kostely v nevelkých obcích menšího významu, jimž se věnuje povětšinou

²³⁸ PODLAHA, *Supplementum quartum*, s. 52.

²³⁹ *Lesenbuch für Priester*. *Časopis katolického duchovenstva*, č. 6, 1889, s. 375. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=14855> [13. 4. 2019].

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ PODLAHA, *Series praepositorum*, s. 339.

²⁴² TERŠ, Eduard: *IV. Seznam zakladatelů, údů a účastníků Dědictví sv. Prokopa*. *Časopis katolického duchovenstva*, č. 8, 1861, s. 632-633. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=12276> [13. 4. 2019].

regionální historiografie. Ta není mnohdy příliš podrobně zpracována, aby se Terschově osobnosti dostalo více pozornosti. V neposlední řadě je to nedostatek pramenů o jeho životě, anebo jejich špatná dostupnost.

To, že se Eduard Tersch tolik veřejně neprosazoval ve spolecích a věnoval pozornost spíše menším obcím, které potřebovaly pomoc, rozhodně nesnižuje význam jeho osobnosti.

10. Povýšení Kralup nad Vltavou na město a vznik kralupské farnosti

V první kapitole této práce je napsáno, že se Kralupy nad Vltavou mohly stát městem, ale k tomu potřebovaly tři vlastní instituce, které se ovšem dosud nenacházely v Kralupech, ale nedalekých Minicích. První z nich byla škola. Ta byla zřízena v roce 1867.²⁴³ V roce 1895 byl postaven a vysvěcen kostel. Chybělo jen založení kralupského hřbitova. O tom se začalo jednat již rok po dostavění kostela. I když se v této době obec značně finančně vyčerpala stavbou kostela, podařilo se jí uvolnit na zřízení hřbitova 8 145 zl. Již v březnu 1897 se obec dohodla s c. k. vrchním inženýrem Sadilem ze Slaného nad vedením dozoru nad stavbou. Hřbitov chtěli mít hotový do 1. srpna, a tak byly plány urychleně schváleny a předány opět kralupskému staviteli Aloisi Novému.²⁴⁴ Hřbitov byl vysvěcen děkanem J. Pollákem z Velvar už 15. července 1897.²⁴⁵

Kralupy tak měly školu, kostel i hřbitov a téměř 5 000 obyvatel. Kralupy nad Vltavou byly povýšeny na město dekretem císaře Františka Josefa I. 22. listopadu 1902.²⁴⁶ V témž roce

²⁴³ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 44.

²⁴⁴ STUPKA, *Zajímavosti*, s. 99.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 100.

²⁴⁶ STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 67.

také dochází ke sloučení Kralup s blízkou obcí Lobeč, od roku 1850 přidruženou obcí, která se podílela na sbírce na stavbu kostela v Kralupech.²⁴⁷

Po vysvěcení kralupského kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava spadaly Kralupy stále pod farnost v Minicích.²⁴⁸ Samostatná kralupská farnost vznikla až později. I když se o ní začalo jednat již v průběhu stavby kostela.²⁴⁹ V roce 1898 však bylo zřízení fary dle nařízení ministerstva záležitostí duchovních a vyučovacích odloženo do doby, až bude možné případného faráře zabezpečit lépe než současného správce.²⁵⁰

Jednání o farnosti se obnovila v roce 1902.²⁵¹ Za uplynulé čtyři roky se mnohé změnilo. Kralupy se opět rozrostly o další obyvatele, spojily se s Lobčí a staly se městem.²⁵² Již byly schopny vlastním nákladem udržovat kostel i poskytnout novému faráři dostatečné zabezpečení včetně obecního bytu č. p. 68 do doby, než bude postavena fara.²⁵³ Dne 27. listopadu byl zaslán knížecímu arcibiskupskému ordinariátu list se žádostí o založení vlastní farnosti.²⁵⁴ V únoru následujícího roku se konala schůze města Kralup, minického faráře Daďourka a zástupců okolních obcí Holubic a Kozince, kteří se měli vyjádřit k zřízení kralupské fary.²⁵⁵ Nikdo z výše uvedených nevznesl žádnou námitku.²⁵⁶ Nová farnost měla být zřízena na náklady města Kralupy nad Vltavou.²⁵⁷

Kralupská farnost byla založena roku 1904. Prvním farářem se stal Karel Záruba, autor práce *Vznik kostela v Kralupech n. Vlt.*, který byl již před tím správcem kostela po Mořici

²⁴⁷ Tamtéž, s. 68.

²⁴⁸ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 7.

²⁴⁹ Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. Stavba kostela. *Opis dopisu starosty Kralup Prokopa Masnera a tajemníka Kfjellera minického faráři Františku Daďourkovi*, Kralupy nad Vltavou, ze dne 29. 6. 1895.

²⁵⁰ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 62.

²⁵¹ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 64.

²⁵² STUPKA, *Kralupy nad Vltavou*, s. 67–68.

²⁵³ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 64.

²⁵⁴ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 62.

²⁵⁵ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 64.

²⁵⁶ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 64, 65.

²⁵⁷ Státní okresní archiv Mělník, fond 834 Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela*, 65.

Bayerlem. Do té doby působil jako kaplan v Černoučku. Kralupským farářem byl pak přes obě světové války.²⁵⁸

Rok po zřízení farnosti se začalo s výstavbou nové budovy fary. Její stavba byla svěřena kralupskému staviteli Aloisi Novému, který byl rovněž stavitelem kralupského kostela.²⁵⁹ Fara č. p. 435 stála asi 200 m od kostela za potokem²⁶⁰ na rohu Riegrovy a Erbenovy ulice. K farní budově byl také vybudován malý dvorek se zahradou. Brzy byly práce dokončeny a už v březnu 1906 se mohl farář Záruba stěhovat.²⁶¹ Dnes však na tomto místě faru nenajdeme, byla totiž zbořena v letech 1979–1980.²⁶²

Kralupská farnost funguje dodnes. Na rozdíl od mnoha okolních farností, které vznikly dříve než farnost kralupská. Kromě toho, že spravuje kostel sv. Jakuba Většího v Minicích, které jsou dnes součástí Kralup, spadá pod ní několik kostelů v okolních obcích.²⁶³

²⁵⁸ STUPKA, *Zajímavosti*, s. 15.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ ŘEZANINA, *Sto let kralupského chrámu*, s. 12.

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² STUPKA, *Zajímavosti*, s. 15.

²⁶³ Jsou to kostely sv. Petra a Pavla ve Chvatěrubech, Narození Panny Marie v Holubicích, sv. Ondřeje v Nelahozevsi, sv. Kateřiny Alexandrijské ve Velvarech, Narození sv. Jana Křtitele ve Veltrusech, Narození Panny Marie ve Vepřku, dále pak kaple Všech svatých ve Velvarech. In: Katalog arcibiskupství pražského. Farnosti. *Římsko-katolická farnost Kralupy nad Vltavou*. <https://katalog.apha.cz/web/farnosti/1216> [18. 4. 2019].

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo rozvedení, upřesnění případně opravení dosavadních poznatků o založení nového kostela v Kralupech nad Vltavou. Vlastnímu založení kostela nebylo dosud v pracích kralupské historiografie věnováno tolik prostoru, kolik si téma zaslouží. Z větší části jsou v případě týkající se příprav na stavbu a samotné stavby kostela více použity prameny než literatura. Týká se to zejména nalezených dokumentů v Centrální spisovně Městského úřadu v Kralupech nad Vltavou. Zde se skutečně podařilo najít mnoho nového a významně rozšířit dosud známá fakta. I o roli Eduarda Tersche při stavbě chrámu se podařilo zjistit více, nejen obecné konstatování, že daroval na kralupský kostel velký obnos peněz. K tomu také výrazně napomohlo zpracování dokumentů uložených v kralupské spisovně, zejména pak korespondence obce Kralupy přímo s Terschem.

Samotná osobnost Eduarda Tersche byla dalším tématem práce. Jednak bylo cílem popsat její účast při stavbě chrámu v Kralupech, ale také zjistit nějaké konkrétnější informace z Terschova života. To se podařilo hlavně díky dílčím informacím z nekrologů, z matrik a z Podlahových knih. Bylo též částečně vysvětleno, proč a jak se nakonec rozhodl pro kralupský kostel jako místo svého posledního odpočinku. Nepodařilo se však zjistit, zda on sám po sobě nechal nějakou pozůstalost, protože, jak již bylo napsáno v úvodu, nejsou archiválie tohoto zaměření z konce 19. století dobře dostupné. Při podrobnějším a důkladnějším studiu osobnosti Eduarda Tersche by bylo pravděpodobně možné zjistit o něco víc. Přes to všechno je v této práci dosti nových poznatků o Terschově původu, o jeho studiích a práci.

V obou případech tak došlo k rozšíření znalosti oproti dosavadním poznatkům regionální historiografie, která byla základem pro tuto práci. Po prostudování dalších pramenů došlo pouze k doplnění dalších informací. Žádný z článků a publikací se s poznatky této práce přímo nerozhází.

Kromě toho, že by se možná mohlo nalézt další informace o Eduardu Terschovi, dalo by se určitě zjistit případně něco o architektu Arnoštu Živném, jehož počinem nebyl jen kostel v Kralupech n. Vlt., ale také několik dalších kostelů v okolí Prahy a práce na dostavbě chrámu sv. Víta ve spolupráci s architektem Mockerem. Postavení kostela a založení farnosti je jen začátek historie. O pozdější době psal již jeden z bývalých kralupských farářů Dušan Řezanina. Svou práci však nestihl dovést do konce. Sám navíc plánoval dojít jen k druhé světové válce. Navíc od doby jejího sepsání uběhlo několik let. Bylo by dobré zpracovat další témata z mladšího fungování kostela a farnosti v Kralupech.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Archiv Hlavního města Prahy, fond 4, Magistrát hlavního města Prahy I. pořadové číslo 256, krabice 300, *Soupis pražského obyvatelstva 1830–1910 (1920)*. In: http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/Zoomify.action?showOne=&_sourcePage=30LUbe83gSrSrOMg4C0Yu7QpAgJSjuPaC5g-rmhLzfap1NnrLvTILpuwJcIG0uozX3GFJC2GFI7dpwpOQffcG5h9v1-69SsG3vqwyG1hee4%3D&pagerCompStateId=PAGER_MEDIA&paginatorCompStateId=PAGINATOR_MEDIA&rowPg=0 [20. 4. 2019].

Archiv Hlavního města Prahy, fond 156, Sbíрка matrik, sign. TRS N4, *Kostel Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici*. In: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=C27547DFF-DBD4226B3A8E5B5543E4D05&scan=12#scan12> [20. 4. 2019].

Archiv Hlavního města Prahy, fond 156, Sbíрка matrik, sign. DEJ Z9, *Kostel sv. Matěje v Šárce*. In: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=2315315B5E02461498712DDADBF02246> [4. 4. 2019].

Beseda měšťanská v Praze. Národní politika. Odpolední vydání, č. 227, ročník 16, 19. 8. 1898, s. 2. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:7c2784c0-cb27-11dc-9f7d-000d606f5dc6?page=uuid:46a2c280-c9a9-11dc-877f-000d606f5dc6> [12. 4. 2019].

Domprobst Dr. Eduard Tersch. Kirchliches. Das Vaterland, č. 227, 19. 8. 1898, s. 4. In: <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18980819&seite=12&zoom=33&query=%22eduard%22%2B%22tersch%22&ref=anno-search> [13. 4. 2019].

Dr. Eduard Tersch zemský prelát a probošt vždy věrné kapitoly sv.-Vítské. Vlast'. Časopis pro poučení a zábavu, č. 12, ročník 14, 9. 1898, s. 1189-1190. In: <http://www.digitalniknihovna.cz/>

mzk/view/uuid:270a2b10-a4af-11e8-ba56-5ef3fc9bb22f?page=uuid:67b890a0-a655-11e8-83a5-5ef3fc9ae867 [12. 4. 2019].

KUDRNOVSKÝ, Alois: *Kongrua katolického duchovenstva*. Časopis katolického duchovenstva, č. 3, ročník 1940, s. 161. In.: http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_21852 [24. 4. 2019].

Lesenbuch für Priester. Časopis katolického duchovenstva, č. 6, 1889, s. 375-376. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=14855> [13. 4. 2019].

Městský úřad Kralupy nad Vltavou. Centrální spisovna v Kralupech nad Vltavou. *Stavba kostela*.

Návrh na nový chrám v Kralupech nad Vltavou. Navrhl Jaromír Kaura architekt a stavitel. Zlatá Praha, č. 25, 5. 5. 1893, s. 299.

Osobní věstník duchovenský. V arcibiskupství Pražském. Blahověst, č. 19, ročník 41, 5. 7. 1891, s. 303. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ontheflypdf_PGetPdf?app=11&id=392667&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

Pohřeb msgra Th. dra Eduarda Tersche. Katolické listy, č. 229, 2, 22. 8. 1898, s. 4.

Pohřeb vsdp. preláta, kapitolního probošta dra. Eduarda Tersche. Katolické listy, č. 228, 2, 21. 8. 1898, s. 3.

Poslanecká sněmovna parlamentu republiky. Digitální knihovna. *Sněm království českého 1883-1889*. 5. zasedání, 1. schůze, 24. 11. 1887. In: <http://www.psp.cz/eknih/1883skc/5/stenprot/001schuz/s001001.htm> [12. 4. 2019].

Poslanecká sněmovna parlamentu republiky. Digitální knihovna. *Sněm království českého 1883-1889*. 5. zasedání, 3. schůze, 28. 11. 1887. In: <http://www.psp.cz/eknih/1883skc/5/stenprot/003schuz/s003001.htm> [12. 4. 2019].

Stabilní katastr Čech – Kralupy n. Vlt., původně Kralup. Originální mapy stabilního katastru Čech 1:2880 (1824-1843). In: https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=3194_02a&image_dir=3194&maxextent=0,-6873,8426,0 [4. 4. 2019].

Státní okresní archiv Mělník, fond 834, Archiv města Kralupy nad Vltavou, kart. 18, *Stavba kostela.*

Státní okresní archiv Mělník, fond 862, Jednota ku vnějšímu a vnitřnímu vyzdobení chrámu Páně Kralupy nad Vltavou, kart. 1, *Korespondence.*

Státní okresní archiv Mělník, fond 862, Jednota ku vnějšímu a vnitřnímu vyzdobení chrámu Páně Kralupy nad Vltavou, kniha č. 1, *Zápisy ze schůzí výboru 1896-1911.*

Státní okresní archiv Mělník, sbírka 1160, Sbírká „kartotéka rodáků“ Kralupy nad Vltavou, *Eduard Tersch.*

Svěcení chrámu v Kralupech. Blahověst, č. 31, ročník 45, 5. 11. 1895, s. 491. In: http://kramerius.nkp.cz/kramerius/ontheflypdf_PGetPdf?app=11&id=392823&start=1&end=16 [12. 4. 2019].

TERŠ, Eduard: *IV. Seznam zakladatelů, údů a účastníků Dědictví sv. Prokopa.* Časopis katolického duchovenstva, č. 8, 1861, s. 632-633. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=12276> [13. 4. 2019].

TERŠ, Eduard: *Rozvrhy na šestero postních kázání. O městě Jerusalemě.* Časopis katolického duchovenstva, č. 1, 1861, str. 26-40, In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=12074> [13. 4. 2019].

Z Jednoty ku pořádání národní slavnosti sv. Jana Nep. na mostě Karlově v Praze. Národní politika. Odpolední vydání, č. 70, ročník 10, 10. 3. 1892, s. 2.

In: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:f372b3b0-cb13-11dc-b69c-000d606f5dc6?page=uuid:90444060-c816-11dc-8889-000d606f5dc6> [12. 4. 2019].

Literatura

BOROVÝ, Klement: *Úřední sloh církevní. Příručná kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo*. 3. vydání. Praha 1893.

HOJDA, Zdeněk: *Jihoslovanský „apoštol“*. Dějiny a současnost, č. 4, 2014, s. 7.

PODLAHA, Antonín: *Český slovník bohovědný*. Díl třetí. Praha 1926, s. 419-421.

PODLAHA, Antonius. *Series: praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae pragensis a primordiis usque ad praesentia tempora*. Praha 1912.

PODLAHA, Antonius: *Supplementum quartum ad seriem praepositorum, decanorum, archidiaconorum, aliorumque praelatorum et canonicorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis*. Praha 1931.

ŘEZANINA, Dušan: *Sto let kralupského chrámu*. 1. díl. Kralupy nad Vltavou 1996.

SÍGL, Miroslav: *Kdo byl a je kdo. Mělnicko, Kralupsko, Neratovicko. Osobnosti, samospráva, historie*. Praha 2007.

Sociálně demografická analýza města Kralupy nad Vltavou. In: <https://www.mestokralupy.cz/files/pages/mesto/rozvoj-mesta/komunitni-plan-socialnich-sluzeb/socialne-demograficka-analyza-mesta-kralupy-nad-vltavou.pdf> [cit. 21. 4. 2018].

STUPKA, Josef: *Kralupy nad Vltavou. 100 let města*. Kralupy nad Vltavou 2002.

STUPKA, Josef: *Obnova kralupské dlažby*. Kralupský zpravodaj, č. 11, listopad 2016, s. 8.

STUPKA, Josef: *Proměny Kostelního náměstí*. Kralupský zpravodaj, č. 3, březen 2017, s. 9.

STUPKA, Josef: *Velká kronika kralupská. L.P. 1253 – L.P. 2010*. Praha 2011.

STUPKA, Josef: *Zajímavosti o Kralupech nad Vltavou*. Kralupy nad Vltavou 2003.

TUMPACH, Josef: *C. a k. Frintaneum ve Vídni*. Časopis katolického duchovenstva, č. 9, ročník 1910, 1910, s. 585. In: <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=3537> [12. 4. 2019].

VELC, Ferdinand – HLÁVKA, Josef (ed.): *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku XIX. století. XX, Politický okres Slánský*. Praha 1904. In: http://depositum.cz/knihovny/pamatky/tiskclanek.php?id=c_6431 [cit. 29. 4. 2018].

ZÁRUBA, Karel: *Vznik kostela v Kralupech n. Vlt.* Kralupy nad Vltavou 1945.

ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevní dějin*. V. díl. *Doba barokní katolicity (1650-1750). Doba osvícenská (1750-1848)*. Olomouc 2008.

ZLÁMAL, Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*. VI. díl. *Doba probuzeneckého katolicismu (1848-1918)*. Olomouc 2009.

Další internetové zdroje

Katalog arcibiskupství pražského. Farnosti. *Římskokatolická farnost Kralupy nad Vltavou*. <https://katalog.apha.cz/web/farnosti/1216> [18. 4. 2019].

Stránky farnosti sv. Matěje. *Kostel sv. Matěje*. In: <http://www.matejstranti.com/farnost> [12. 4. 2019].

Resumé

Diese Bakkalaureatsarbeit wurde sich mit dem Aufbau der Kirche in Kralupy nad Vltavou beschäftigt. Diese Arbeit ist nicht nur über den Aufbau, sondern auch über die Vorbereitung, die Sammlung für die Kirche und die Bezahlung des Aufbaus. Die neuen Erkenntnisse wurde in der Stadtgeschichte ergänzt. Die Archivalien aus der Registratur in Kralupy, die neulich entdeckt wurden, wurden in der Arbeit am meistens benutzt.

Zweiten Punkt der Arbeit ist die Persönlichkeit des Probst des Kapitels von St. Veit in der Prager Burg Eduard Tersch. Er hat mindestens 74 000 Gulden für die Kirche in Kralupy nad Vltavou geschenkt. Er wurde auch in der Kirch begrabt. In der Arbeit wurde seine Rolle bei dem Aufbau der neuen Kirche in Kralupy beschrieben. Die neuen Erkenntnisse sind auch sein Leben, Familienherkunft und seine Arbeit.